

Резюмета на отпечатани в пълен текст научни трудове

на доц. Силвия Борисова Цветкова, д.пс

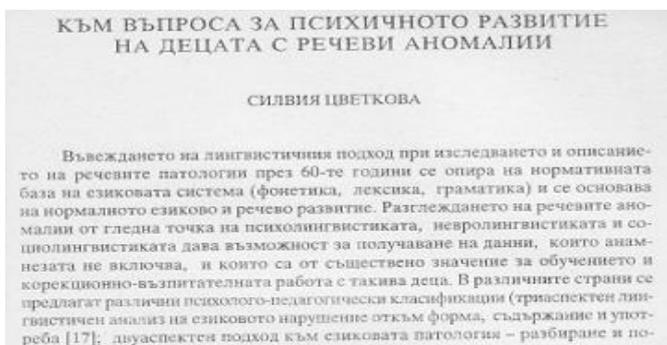
1. Дисертационния труд за присъждане на ОНС "доктор"

Особености на психосоциалното развитие на деца с общо недоразвитие на речта в начална училищна възраст, 1999, София, Висша Атестационна Комисия (ВАК), 215 стр.

В съвременната логопедична литература се обособяват два подхода за класификация на речевите аномалии. Първият подход разглежда речевите нарушения откъм тяхната клиника, на основа та на психолингвистични критерии клинично-педагогическата класификация (медицински концептуален модел). Вторият - психолого-педагогически възниква в резултат от критичните анализи на клиничната класификация и ориентира концептуалния модел към педагогическия процес. Терминът "общо недоразвитие на речта" съответства на специфично езиково нарушение в западния понятиен модел и представлява лингвистично описание на синдрома алалия в източния медицински модел. Според Р. Левина в състава на "общо недоразвитие на речта" (ОНР) се включват както по-тежки случаи на нарушения на слухово-гнозисния и речедвигателен процес (алалия, анартрия, дизартрия), така и по-леките, свързани с дислалични прояви. Р. Е. Левина и сътрудници разработват следната периодизация: от пълно отсъствие на речеви средства на общуване до разгърнати форми на разгърнатата реч с елементи на фонетико-фонематично и лексико-граматично недоразвитие.

2. Списък на публикации в пълен текст, свързани с дисертационния труд

1. Цветкова, С., Към въпроса за психичното развитие на децата с речеви аномалии, *Педагогика*, 1998, бр. 11-12, с. 89-97 НАЦИД

2. Цветкова, С., Особенности на вниманието и графичните умения при деца с общо недоразвитие на речта, *Специална педагогика*, кн. 4, 1998. С. 56-63 НАЦИД

Abstract. In speech therapy the term "General Speech Retardation", introduced by R.E.Levina, stands for any kind of speech abnormality in children with normal hearing and good intellectual development. Such children seem to have difficulties in learning and their results, show the specific character of some psychological processes seen in children, and the consequent teaching difficulties with children with abnormal speech. The author suggests that educational programmes be adapted to the needs of children with speech retardation.

3. Цветкова, С., Характерни особености на мисленето и конструктивния праксис при деца с общо недоразвитие на речта, *Специална педагогика*, ISSN 1310-7003, кн.2, 1999, с. 47-53 НАЦИД

Abstract. In this article is discussed the term "general speech delay", introduced by R.V. Levina. The performed psychological researches and their results reveal the specificity of the psychological processes and their connection to the learning difficulties of children with general speech delay. In the paper are treated complex methods for investigating the mental processes, praxis specificity of two groups of pupils - in possession of all notions, and with speech delay.

3. Резюме на хабилитационен труд под формата на монография

Цветкова, С., Аспекти в обучението на децата със специфични нарушения на ученето, Инфофарма, ISBN 978-954-91153-8-3, С., 2007, 208 с.

В монографията се разглеждат въпроси, които се отнасят към проблемите в обучението на децата със специфични нарушения на ученето. Предложените теми са продиктувани от педагогическата практика и теория. Необходимо е да вземе положителното, рационалното и полезното от подготвящите се студенти, от практикуващите педагози и от хората, които са пристрастни към проблематиката – преподаватели във висшите училища, административни лица и родители. Не е новост, че тази категория обучаеми е все още непризната, "неразбрана" и като че ли остава в страни от глобалните тенденции на образованието ни. Тревожността на статистическите данни за отпадналите от обучение, ученици "в риск", "проблемни" ученици създава впечатление за фактология, за която не се предоставя адекватно обяснение. В никакъв случай не искаме тенденциозно да акцентираме на нерешените въпроси, а по-скоро намеренията ни са в сферата на преднамерената помощ за заинтересованите специалисти, които ежедневно срещат и разрешават такива случаи. Добронамереността на разглежданите въпроси корелира с актуалните образователни изисквания, с текущите образователни проблеми, с удовлетворяване на професионалните очаквания, с превантивните мероприятия за опазване на психичното здраве на преподавателите.

Монографията е логическо продължение на теоретичните концепции и проучвания, заложили в предходната книга на автора "Децата с трудности в ученето". В съдържателен план е разгледана категорията "деца със специфични нарушения на ученето" – теоретични концепции за обяснение на явлениято, генезис на понятието; характеристика на такива ученици; дискутирани са предизвикателствата към практикуващите педагози; проблемите и насоките за обучение на децата с трудности в ученето; подчертава се профила на съвременния учител и очакванията към него като професионалист; изведжат се в приложение и нормативните изисквания.

4. Резюмета на публикации в чужди и в български издания, които са реферирани и индексирани в *Scopus* и *Web of Science*, представени във връзка с хабилитирането

1. Цветкова С., К. Цветанова, Н. Чилингинова, И. Иванова. Атитюди към болестта и терапевтичния процес при пациенти, подложени на лечение с цитостатици. *Сестринско дело*. 2021, бр.5, с.33-35. ISSN 1310-7496 (print) **Web of Science** (2006-) (CABI) https://cml.mu-sofia.bg/CML/sestrinsko_delo/page176.html

АТИТУДИ КЪМ БОЛЕСТТА И ТЕРАПЕВТИЧНИЯ ПРОЦЕС ПРИ ПАЦИЕНТИ, ПОДЛОЖЕНИ НА ЛЕЧЕНИЕ С ЦИТОСТАТИЦИ

С. ЦВЕТКОВА¹, К. ЦВЕТАНОВА¹, Н. ЧИЛИНГИРОВА², И. ИВАНОВА³

¹Медицински университет – Плевен

²Клиника „Медицинска онкология“, УМБАЛ „Сърце и мозък“ – Плевен, България

³Отделение „Медицинска онкология“, УМБАЛ „Г. Странски“ – Плевен, България

ATTITUDES TOWARDS THE DISEASE AND THE THERAPEUTIC PROCESS IN PATIENTS, UNDERGOING CYTOSTATICS TREATMENT

S. Tsvetkova¹, K. Tsvetanova¹, N. Tschilingirova², I. Ivanova³

¹Medical University – Pleven

²Medical Oncology Clinic, UMHAT "Heart and Brain" – Pleven

³Department of Medical Oncology, UMHAT "G. Stranski" – Pleven

Резюме. Всяко лечение, особено онкологичното, се повлиява от редица фактори, сред които е и нагласата (атитюдът) на пациента към терапията. В структурно отношение атитюдите съдържат три компонента: когнитивен, афективен и поведенчески, които в съчетание водят до холистичен отговор на лечебния процес. Пациентите с онкологични заболявания се различават по предпочитанията и отношението си към целта на тяхната терапия. **Целта** на проучването е идентификация на по-често срещани нагласи при пациенти на цитостатично лечение относно процеса, лекуващите, перспективите и личните ресурси. **Материал и методи.** Обхванати са 37 пациентки с рак на млечната жлеза, лекувани с цитостатици, на средна възраст 53.9 г. От широк методологичен инструментариум са обсъдени резултатите от ориентираща анкета, съдържаща десет показателя, като са фокусирани тези, които имат отношение към нагласите на пациентите към болестта, лечебния процес и към лекуващия. **Резултати.** Доказва се статистическа връзка между показателите по скали „превожност и страхове“ и „нагласи и очаквания“ ($r = .46, p = 0.000$). Пациентите, които вярват в предопределеността, са повече тревожни ($r = .61, p = 0.000$). Между ритуалите, предубежденията, вярванията и нагласите и очакванията по отношение на болестта има положителна корелация ($r = 0.97, p = 0.000$). **Изводи.** Индивидуалният опит, изграден от поставяне на диагнозата до химиотерапевтичния процес, се детерминира от личностни характеристики и устойчиви комплекси от нагласи, вярвания, предубеждения, страхове и когнитивно-поведенчески модификации. Поведението при боледуване е интегрална част от картината на болестта и цитостатичната интервенция. Изясняването на факторите, които го повлияват, се отразява върху процеса за установяване на доверителни отношения между лекар и пациент.

Ключови думи: рак на млечната жлеза, атитюди, химиотерапия

2. Цветкова, С., К. Цветанова, Компаративен анализ на личностните характеристики при медицински специалисти, работещи в клинични звена по анестезиология и интензивно лечение и хирургия – петфакторен модел. Оригинална статия. *Анестезиология и интензивно лечение*. 2020. (1):12-15. ISSN1310-4284 (Scopus, SJR, 30/1=30 т.) SJR – 0.125

АНЕСТЕЗИОЛОГИЯ И ИНТЕНЗИВНО ЛЕЧЕНИЕ

КОМПАРАТИВЕН АНАЛИЗ НА ЛИЧНОСТНИТЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПРИ МЕДИЦИНСКИ СПЕЦИАЛИСТИ, РАБОТЕЩИ В КЛИНИЧНИ ЗВЕНА ПО АНЕСТЕЗИОЛОГИЯ И ИНТЕНЗИВНО ЛЕЧЕНИЕ И ХИРУРГИЯ – ПЕТФАКТОРЕН МОДЕЛ

доц. С. Цветкова, д.м.н., доц. д-р К. Цветанова, д.м.н.

¹Катедра „Физика, биофизика, преคลินิกни и клинични науки“, МУ-Плевен

²Катедра „Анестезиология и реаниматология“, МУ-Плевен

COMPARATIVE ANALYSIS OF PERSONAL CHARACTERISTICS IN MEDICAL SPECIALISTS WORKING IN CLINICAL UNITS OF ANESTHESIOLOGY AND INTENSIVE CARE AND SURGERY – FIVE FACTOR MODEL

Assoc. Prof. S. Tsvetkova, PhD, Assoc. Prof. K. Tsvetanova, Ph.D.

¹Department of Physics, Biophysics, Preclinical and Clinical Sciences, MU-Pleven

²Department of Anesthesiology and Resuscitation, Medical University – MU-Pleven

Абстракт: Личностните характеристики имат непосредствено отношение към всички процеса и условия, както и към всички поведенчески реакции и дейности (включително и професионалната). Не са открити данни от използване на петфакторния модел в клинични условия при здравни специалисти, включително работещи в ОАИЛ и ОХ.

Цел: Да се определи личностната типология на медицински специалисти, трупово заети в клинични звена по анестезиология и интензивно лечение и хирургия.

Материал и методи: Проучването обхваща общо 64 медицински специалисти, разпределени в две групи: 32 лица, работещи в ОАИЛ и 32 лица в ОХ към три многопрофилни болници за активно лечение в Северна България. Използван е Върховник от 75 въпроса (адаптация 5PFQ), както и демографски показатели при спазване на принципите за доброволност и конфиденциалност. Приложено е статистически пакет SPSS – дескриптивен и кросстабулационен анализ.

Резултати: При компаративния анализ са обсъдени данни за натовареността, промените в здравословния статус, работата под силен стрес. Независимо от някои от сходствата на данните от тези показатели, както и на резултатите от методиката 5PFQ, се откриват различия, които позволяват да се направят съответните изводи.

Изводи: Анкетиранияте специалисти, работещи в ОАИЛ са в значително по-висока степен застрашени от възникване на здравословни проблеми. Медицинските служители от тези отделения са повече натоварени и по-често дават извънредни дежурства през последните пет години. Водещи личностни характеристики и при двете групи се откриват самоконтрол и обособеност. Разлика между двете групи се установяват единствено при личностния фактор „експресионност-практичност“.

Ключови думи: анестезиолози, реаниматори, хирурзи, медицински сестри, личностни характеристики.

Abstract: Personality characteristics are directly relevant to all ongoing mental processes and conditions, as well as to all behavioral responses and activities (including professional). No data were found on the use of the five-factor model in clinical settings by healthcare professionals, including those working in the Anesthesiology and Resuscitation Unit, and Surgery Unit.

Aim: To determine the personal type of medical professionals employed in clinical units of anesthesiology and intensive care and surgery.

Material and Methods: The study included a total of 64 healthcare professionals, divided into two groups: 32 people working in the Anesthesiology and Resuscitation unit and 32 people in Surgery unit at three multidisciplinary hospitals for active treatment in Northern Bulgaria. A 75-steps questionnaire (adaptation 5PFQ) was used as well as demographic indicators in compliance with the principles of voluntariness and confidentiality. The SPSS statistical package is applied – a descriptive and cross-tabulation analysis.

Results: The comparative analysis discusses data on workload, changes in health status, work under severe stress. Despite some of the similarities in the data from these indicators, as well as the results of the 5 PFQ methodology, differences are found that allow us to draw appropriate conclusions.

Conclusions: The surveyed specialists working at the Anesthesiology and Resuscitation unit are significantly more at risk of having health problems. Medical staff from these units are busier and more likely to be on emergency duty over the last five years. Leading personal characteristics in both groups are self-control and independence. Differences between the two groups are only found in the personality factor "expression-practice".

Key words: anesthesiologists, resuscitators, surgeons, nurses, personality characteristics.

3. Tsvetanova K., Arabadjiev, G., Tsvetkova, S., Marinova, R., Atanasova, M., Naydenova, B. Stress-surgical response and the effect on hemo dynamic, serum cholesterol and tryglyceride levels in patients undergoing laparoscopic and conventional surgery/ Стрес-хирургичен отговор и ефект върху хемодинамиката, нивата на серумен

холестерол и триглицериди при пациенти, подложени на лапароскопска и конвенционална хирургия. *Anaesthesiology and Intensive Care*, 2020, 49(2): 29-37; ISSN: 1310-4284 (print) - Scopus (Scopus, SJR, 30/1=30 т.) SJR – 0.125

ОБЗОРИ

“СТРЕС-ХИРУРГИЧЕН ОТГОВОР” И ВЛИЯНИЕТО МУ ВЪРХУ ХЕМОДИНАМИКАТА И СЕРУМНИТЕ НИВА НА ХОЛЕСТЕРОЛА И ТРИГЛИЦЕРИДИТЕ ПРИ ПАЦИЕНТИ ПОДЛОЖЕНИ НА ЛАПАРОСКОПСКА И КОНВЕНЦИОНАЛНА ХИРУРГИЯ

К. Цветанова¹, Г. Арабаджиев², С. Цветкова¹, Р. Маринова⁴, М. Атанасова⁵, Б. Найденова⁶

¹Катедра “Анестезиология и реаниматология”, Медицински университет-Плевен, ²Медицински университет-Стара Загора

³Катедра „Физика, биофизика, предклинични и клинични науки“, Медицински университет-Плевен,

⁴Клиника по Анестезиология и интензивно лечение УМБАЛ „Александровска“ -гр. София

⁵Клиника по Анестезиология и интензивно лечение УМБАЛ “Света Анна” -гр. София

⁶Катедра по анестезиология, спешна и интензивна медицина, Медицински Университет-Варна

STRESS- SURGICAL RESPONSE AND THE EFFECT ON HEMODYNAMICS, SERUM CHOLESTEROL AND TRYGLYCERIDE LEVELS IN PATIENTS UNDERGOING LAPAROSCOPIC AND CONVENTIONAL SURGERY

K. Tsvetanova¹, G. Arabadjiev², S. Tsvetkova¹, R. Marinova⁴, M. Atanasova⁵, B. Naydenova⁶

¹Department of Anaesthesiology and Resuscitation, Medical University-Pleven

²Medical University-Stara Zagora

³Department of Physics, Biophysics, Pre-clinical and Clinical Sciences Medical University-Pleven

⁴Intensive Care Unit UMHAТ “Alexandrovska” -Sofia

⁵Intensive Care Unit UMHAТ “St. Anna” -Sofia

⁶Department of Anaesthesiology, Emergency, Intensive Medicine, Medical University-Varna

Резюме: Ендокринната система играе важна роля в хомеостазата на организма, обезпечавайки взаимовръзката между клетките, тъканите и органите. По време на анестезия, болка или хирургична травма, възникват редица неблагоприятни реакции за организма (нервно- ендокринни, имунологични, психологични и др.), характеризиращи се с освобождаването на хормони като кортизол, адренотропни хормони, тиреотропни хормони, както и на техните прекурсори-холестерол и др.

Този хормонален “взрив” в системното кръвообращение провокира хемодинамични промени, които могат да бъдат изключително неблагоприятни за пациентите особено в хода на анестезията или хирургичната травма.

Ключови думи: Холестерол, триглицериди, хирургичен стрес, хемодинамични промени, анестезия.

ABSTRACT: The endocrine system plays an important role in the hemostasis of the body, providing the interconnection between cells, tissues and organs.

During anesthesia, pain or surgical trauma, a number of adverse reactions occur in the body (neuro-endocrine, immunological, psychological, etc.) caused by the release of hormones such as cortisol, ACTH, TSH, and their precursors - cholesterol and others.

This hormonal outburst in the systemic circulation, provokes hemodynamic changes that can be extremely unpleasant to patients, especially during anesthesia or surgical trauma.

Keywords: Cholesterol, triglycerides, surgical stress, hemodynamic changes, anesthesia.

4. Цветкова, С., К. Цветанова, Burnout и специфики на личностното функциониране при лица, работещи в клинични звена по анестезиология и интензивно лечение, *Анестезиология и интензивно лечение*, Оригинална статия. С., кн. 3, 2019, с. 3-7, ISSN 1310-4284 (print) – Scopus (Scopus, SJR, 30/1=30 т.) SJR – 0.125

BURNOUT И СПЕЦИФИКИ НА ЛИЧНОСТНОТО ФУНКЦИОНИРАНЕ ПРИ ЛИЦА, РАБОТЕЩИ В КЛИНИЧНИ ЗВЕНА ПО АНЕСТЕЗИОЛОГИЯ И ИНТЕНЗИВНО ЛЕЧЕНИЕ

доц. С. Цветкова, д.пс.¹, доц. д-р К. Цветанова, д.м.²
¹Катедра „Физика, биофизика, предклинични и клинични науки“, МУ-Плевен
²Катедра „Анестезиология и реаниматология“, МУ-Плевен

BURNOUT AND SPECIFICS OF PERSONAL FUNCTIONING IN PERSONS WORKING IN CLINICAL UNITS OF ANESTHESIOLOGY AND INTENSIVE TREATMENT

assoc. prof. S. Tsvetkova, PhD,¹ assoc. prof. K. Tsvetanova, MD
¹Department of Physics, Biophysics, Preclinical and Clinical Sciences, Medical University-Pleven
²Department of Anesthesiology and Resuscitation, Medical University-Pleven

Абстракт

Въпросът за професионалното изгаряне при медицинските специалисти в последните години добива все по-широко разпространение. От една страна поради активните здравно-политически промени, от друга – поради персистиращите проблеми, свързани с натовареността, тежестта, недостигът на кадри, дефицитът в заплащането и удовлетвореността от работата. Не се откриват в литературата актуални публикации по темата сред професионалната общност от медицински специалисти анестезиология и реанимация у нас, което прави проучването иновативно, актуално и необходимо.

Цел: Да се определи типа Burnout и се установят спецификите на личностното функциониране при лица, работещи в клинични звена по анестезиология и интензивно лечение

Материал и методи: Проучването обхваща общо 102 лица, като от тях 72 лекари и медицински сестри работещи в клиника и отделени по анестезиология и интензивно лечение и 30 лекари и акушерки от АГ клиника към четири многопрофилни болници за активно лечение в Северна България. Използвани методики са MBI, Скала на Шпилбъргър (STAD), Дългосрочна мотивация на индивидуално поведение и Отчужденост от работата.

Резултати: Проучването доказва наличие на Burnout, свързан с професионалната дейност. Преобладава личностната над ситуативната тревожност. При половината от анкетираните отсъства отчужденост от работата. Над 80% са дългосрочно мотивирани, но наличието на редукиция на личните постижения провалява поведеническите решения за достигане на дългосрочните цели.

Изводи: Изводите обобщават резултатите и статистическите анализи. Професионалното изгаряне се свързва с ефектите от действието на устойчиви стресори. Работещите в тези клинични звена системно са пренатоварени, тревожно личностно реактивни, емоционално изтощени, по-скоро лоялни към работата, отговорни и неотчуждени от професията.

Ключови думи: анестезиолози, реаниматори, медицински специалисти, Burnout, психо-социални специфики

Abstract

The issue of occupational burning in medical professionals has become widespread in recent years. On the one hand, due to active health political changes, on the other - due to persistent problems related to workload, turnover, staff shortages, pay deficits and job satisfaction. Current publications on the topic in the professional community of medical specialists anesthesiology and resuscitation in Bulgaria are not found in the literature, which makes the study innovative, relevant and necessary.

Aim: To determine the type of Burnout and to determine the specifics of personal functioning in persons working in clinical units of anesthesiology and intensive care.

Material and Methods: The study covers a total of 102 persons, of which 72 doctors and nurses working in clinics and departments of anesthesiology and intensive care and 30 physicians and midwives AG clinic at four Hospital for Active Treatment in Northern Bulgaria. Methods used are MBI, Spielberger Scale (STAD), Long-Term Motivation for Individual Behavior, and Alienation from Work.

Results: The study proves Burnout related to professional activity. Personality over situational anxiety prevails. Half of the respondents were absent from work. Over 80% are long-term motivated, but the presence of a reduction in personal achievement provokes behavioral decisions to achieve long-term goals.

Conclusions: The conclusions summarize the results and statistical analyzes. Occupational burning is associated with the effects of the action of persistent stressors. Those working in these clinical units are systematically overworked, anxiously personality reactive, emotionally exhausted, rather loyal to work, responsible and estranged from the profession.

Keywords: anesthesiologists, resuscitators, medical specialists, Burnout, psycho-social specifics

5. Цветанова К., С. Цветкова, Предоперативната депресия - предиктор на следоперативната болка, *Анестезиология и интензивно лечение*, С., кн. 4, 2018, с. 26-29, ISSN 1310-4284 (print) – Scopus (Scopus, SJR, 30/1=30 т.) SJR – 0.125

АНЕСТЕЗИОЛОГИЯ И ИНТЕНЗИВНО ЛЕЧЕНИЕ

ПРЕДОПЕРАТИВНАТА ДЕПРЕСИЯ- ПРЕДИКТОР НА СЛЕДОПЕРАТИВНАТА БОЛКА

К. Цветанова, Цветкова, д.п.
 Катедра „Анестезиология и реаниматология“, МУ-Плевен
 Катедра „Физика, биофизика, предклинични и клинични науки“, МУ-Плевен

PRE-OPERATIVE DEPRESSION AS PREDICTIVE FACTOR FOR SEVERE POSTOPERATIVE PAIN

assoc. prof. K. Tsvetanova, PhD, assoc. prof. S. Tsvetkova
 Department of Anaesthesiology and Resuscitation-Medical University-Pleven
 Department of Physics, Biophysics, Pre-clinical and Clinical Sciences-Medical University-Pleven

Абстракт:

Според редица автори, предоперативната депресия и тревожност са в състояние да засилят болезнените изживявания на пациентите.

Цел: Да се определи влиянието на предоперативната депресия върху силата на следоперативната болка при пациенти подложени на оперативна намеса.

Материал и методи: Изследвани са 30 пациенти от УМБАЛ „Д-р Георги Странски“ ЕАД-гр. Плевен, подложени на оперативна намеса чрез обща анестезия, на които предоперативно е направен PHQ-9 тест за определяне на предоперативното им ниво на депресия.

Резултати: Всички пациенти с високо ниво на предоперативна депресия показват по-силна болезна симптоматика и нужда от по-често обезболяване.

Извод: Депресивността може да генерализира и да се свърже със страха от неизвестността. От значение са: изградените адаптивни механизми, ретроспективния опит за справяне с болезнен процес, житейския сценарий и значимите други минали епизоди на болка, изградените защитни психологически механизми, лингвистичното и емоционалното изразяване на болка и др.

Протрахираната депресия относно болестта, развитието или възвръщането ѝ много случаи води до депресивна симптоматика и повишена нужда от следоперативно обезболяване.

Ключови думи: депресия, болка, PHQ-9.

Abstract

According to many authors pre-operative depression and anxiety can increase pain experience of the patients.

Aim: To determine the impact of the pre-operative anxiety on the strength of postoperative pain in patients after surgery.

Material and methods: 30 patients who underwent a surgery with general anesthesia were investigated in UMHAT “Dr G. Stranski”-Pleven. Preoperatively was performed PHQ-9 test to determinate the level of depression.

Results: All patients with high levels of pre-operative depression were with more intense pain symptoms and higher needs of analgesia.

Conclusion: Depression can generalize and to be connected with the fear of the unknown. The adaptive mechanisms, past experience with other diseases, life experience and other episodes of pain in the past, the protective psychological mechanisms, linguistic and emotional expression of the pain are important. Prolonged depression about disease, the development or the return of it can lead to depressive symptoms and higher needs of postoperative analgesia.

Key words: depression, pain, PHQ-9.

6. Stoilova, I., S. Tzvetkova, P. Stefanova. Study of work conditions as a factor in stress in sewing industry workers, *Journal of IMAB (International Medical Association Bulgaria)*, 2015, vol. 21, issue 4, p. 1008-1011. ISSN 1310-7232- **Scopus (2015-2017)** **Web of Science (2005-)** **SJIF (Scientific Journal Impact Factor)**, 2014 – 5.548

Journal of IMAB
ISSN: 1312-773X
<http://www.journal-imab-bg.org>

OPEN ACCESS

<http://dx.doi.org/10.5272/jimab.2015214.1008>

Journal of IMAB - Annual Proceeding (Scientific Papers) 2015, vol. 21, issue 4

STUDY OF WORK CONDITIONS AS A FACTOR IN STRESS IN SEWING INDUSTRY WORKERS

Irena Stoilova¹, Silvia Tzvetkova², Penka Stefanova³

1) Department of Hygiene, Medical Ecology and Occupational Diseases, Medical University Pleven

2) Section "Pedagogy and Psychology", Faculty of Public Health, Medical University Pleven

3) Faculty of Public Health, Medical University Pleven, Bulgaria.

SUMMARY:

Sewing production is traditionally well developed in Bulgaria. With the development of production and technical progress, new health problems for workers appear. The aim of this study was to clarify the role of work conditions as a factor in the occurrence of stress in sewing industry workers. Subject of the study are 70 persons, employed in small and medium enterprises. Conclusions are made and recommendations given for improvement of the work conditions and psycho-climate.

Key words: sewing production, stress, harmful industrial factors,

number of orders from abroad and to the increased demand of local market. In 2013 the retails have grown with 25% compared to 2010 and this tendency is maintained during the first trimester of 2014. In the sewing industry sector (the second biggest employer in the country after state administration) are employed 110 thousand persons. In 2013 their number decreased with 2% compared with the previous year this being basically the effect of lack of qualified employees; as a result there are 3 000 unoccupied job positions.

The achievements of technical and scientific progress modified the technology of sewing production. Many of the laborious operations are modernized and the equipment is improved [5, 6]. In the meantime, the role of diminished

7. Simeonova, J., A. Velkova, S. Tsvetkova, P. Kostadinova, P. Hristova, M. Kamburova. Correlation between self-related health and socioeconomic and psychological characteristics of ambulatory and hospitalized patients over 44 years of age, *Journal of Biomedical & Clinical Researches*, Medical University Pleven, vol. 7, № 2, 2014, pg. 42-46 ISSN 1313-9053 **Web of Science**

J Biomed Clin Res Volume 7 Number 1, 2014

Case Report

CORRELATION BETWEEN SELF-RATED HEALTH AND SOCIOECONOMIC AND PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF AMBULATORY AND HOSPITALIZED PATIENTS OVER 44 YEARS OF AGE

Joana I. Simeonova,
Angelika S. Velkova¹,
Silvia B. Tsvetkova,
Penka S. Kostadinova²,
Petkana A. Hristova,
Mariela S. Kamburova

Department of Social and Preventive
Medicine,

Medical University - Pleven,

¹ Department of Social Medicine,
Medical University - Sofia

² Regional Health Insurance Funds -
Pleven

Summary

The aim of the study was to identify socioeconomic and psychological determinants of self-rated health among ambulatory and hospitalized patients. A cross-sectional study was carried-out in 2014. Two hundred and twelve patients over 44 years of age filled in a self-administrated questionnaire. Self-rated health (SRH) was measured by 5-point range scale. The level of well-being (WB), sources of social support, personal financial capacity, social status, etc. were studied as well. Data were processed by SPSS.v.19. Parametric and non-parametric statistical methods were applied. Over 70% of patients evaluated their health as fair and good. The persons with higher WB had higher SRH, that correlation was moderate ($r=0.452$; $p=0.001$). In regard to the social status the differences were significant - the unemployed, old age retirees or ill health retirees evaluated their health lower ($p<0.05$). A proportion of patients indicated two or more sources of emotional and instrumental support, but increased number of support sources had no effect on SRH ($p>0.05$). Identification of socioeconomic and psychological factors of self-rated health allows clarifying better their effect mechanisms and planning appropriate health services.

Key words: self-rated health, well-being, social support, social status, financial capacity

8. Карчева, М. [Цветкова, С., Илиев, С.](#), Проучване мнението на студенти от специалностите "Медицинска сестра" и "Акушерка" относно учебния процес по епидемиология на инфекциозните болести. *Сестринско дело*. 2013. Бр. 2, с. 8-12. ID: MUPL20001213. ISSN 1310-7496 (print) [Web of Science](#) (2006-) (CABI)

ПРОУЧВАНЕ МНЕНИЕТО НА СТУДЕНТИ ОТ СПЕЦИАЛНОСТИТЕ „МЕДИЦИНСКА СЕСТРА“ И „АКУШЕРКА“ ОТНОСНО УЧЕБНИЯ ПРОЦЕС ПО ЕПИДЕМИОЛОГИЯ НА ИНФЕКЦИОЗНИТЕ БОЛЕСТИ

М. КАРЧЕВА¹, С. ЦВЕТКОВА² И С. ИЛИЕВ³

¹Сектор „Епидемиология, паразитология и тропическа медицина“, МУ – Плевен
²Сектор „Педагогика и психология“, МУ – Плевен
³Отделение по колоректална хирургия и диабетно стъпало, МУ – Плевен

A SURVEY OF THE NURSING AND MIDWIFERY STUDENTS' OPINION ON THE INFECTIOUS DISEASES EPIDEMIOLOGY EDUCATIONAL PROCESS

M. KARCHEVA¹, S. TSVETKOVA² AND S. ILIEV³

¹Department of Epidemiology, Parasitology and Tropical Medicine, Medical University – Pleven
²Department of Pedagogy and Psychology, Medical University – Pleven
³Department of Colo-rectal Surgery and Diabetic Foot Treatment, Medical University – Pleven

Резюме. Главна образователна цел на преподаването по „Епидемиология на инфекциозните болести“ е подготовката на висококвалифицирани здравни специалисти, способни да прилагат натрупаните знания и умения в медицинската практика. Важна задача на специалистите от специалностите „Медицинска сестра“ и „Акушерка“ е да участват активно в управлението на противоепидемичните мерки за борба с острият инфекциозни заболявания и вътрешболничните инфекции. Целта на изследването е да се проучи мнението на студентите от специалностите „Медицинска сестра“ и „Акушерка“ относно учебния процес по „Епидемиология на инфекциозните болести“. Проведено е социологическо проучване чрез индивидуална анонимна анкета. Анкетирани са 65 студенти от трети курс от двете специалности от Факултет „Здравни арижи“, МУ – Плевен. Резултатите от проучването са представени в среда MS Excel 2007. За обработка на данните е използвана статистическа програма StatGrafWin. Студентите от двете специалности оценяват обучението като полезно за тях. Препоръчват увеличаване на часовете в преподаването по дисциплината – 41 (90%) от сестрите и 21 (100%) от акушерките. Удовлетворени от оценяването на лекциите са 49 (75%) от студентите и от упражненията – 58 (89%) от студентите. На предоставената възможност да посочат конкретни теми, които биха желали по-задълбочено да бъдат изучавани, са отговорили 16 (36,36%) от медицинските сестри и 8 (38,09%) от акушерките. Може да се направи изводът, че при системното актуализиране на учебните програми е необходимо да се предложат иновативни методи и съкратено структуриране на темите чрез внедряване на такива с практикоориентирано съдържание. Необходимо е увеличаване на академичните часове.

Ключови думи: епидемиология, учебен процес, анкетно проучване

5. Резюмета на публикации в чужди и в български НЕ реферирани списания с научно рецензиране или в редактирани сборници с публикации в пълен текст

1. [Цветкова, С., Н. Чилингирова](#). Психонкология – пациент- фокусиран подход в онкологичната практика. *Клинична & Хирургична онкология*. т. 1. бр. 1. 2021, ISSN: 2738-8506, DOI: <https://doi.org/10.48242/CSO.v1i1>

ОНКОЛОГИЯ
Том 1 / Volume 1, Број / Number 1 - 2021
PSYCHO-ONCOLOGY

ОБЗОРИ / REVIEWS

ПСИХООНКОЛОГИЯ – ПАЦИЕНТ-ФОКУСИРАН ПОДХОД В ОНКОЛОГИЧНАТА ПРАКТИКА

С. Цветкова, Н. Чилингирова
Клиника по медицинска онкология, МБАЛ „Сърце и мозък“ – Плевен

PSYCHO-ONCOLOGY – A PATIENT-FOCUSED APPROACH IN ONCOLOGIC PRACTICE

S. Tsvetkova, N. Tchilingirova
"Medical Oncology" Clinic, Hospital "Heart and Brain" – Pleven

Резюме. Един от важните психологически проблеми в онкологичната практика е проблемът за личностната реакция към болестта. Внедряването на съвременни технологии и терапевтични методи на лечение, прилаганата на извода при обсъждане и интерпретиране на всеки клиничен случай – от неходоцентрист към мултидисциплинарен, ни дава достатъчно основания да изведем пациент-фокусиран подход в онкологичната практика у нас като съвременен и необходим. Паралелно с нарастването на процента заболяели се увеличават и процентът на лицата, преживели рак (survivors). Продължителното неоподобие и мултидисциплинарно консултиране с участието на клинички психолози на диспансеризираната у нас в офера все още далеч от световните практики. Направените до момента психологически изследвания за съжаление нямат достатъчно широк отзвук в клиничната онкологична практика. През 2015 г. е разработено и публикувано първото ръководство за психосоциална подкрепа и рехабилитация в онкологията. От началото на функциониране на Клиниката по медицинска онкология и Отделението по пълчестерия при УМБАЛ „Сърце и мозък“ – Плевен се внедряват добри психонкологични практики.

Ключови думи: психонкология, пациент-фокусиран подход, дистрес, психологично консултиране

Автор за кореспонденция: Доц. Силвия Цветкова, д.п.с., МБАЛ „Сърце и мозък“, ул. Пир Кюри 2, 5800 Плевен, e-mail: sbogovet@abv.bg, www.cardioinstitute.bg

Abstract. One of the major psychological problems in oncologic practice is the one of personal reaction to the disease. The implementation of contemporary technologies and therapeutic treatment methods, the model changes during the discussion and interpretation of every clinic case being it either noso-centrist or multidisciplinary, give us sufficient grounds to select the patient-focused approach in oncologic practice in our country as a contemporary and indispensable. The increased percentages of diseased persons is parallel to the increased percentage of the cancer survivors. In our country the continuous monitoring and multi-disciplinary counseling of the dispeasy patients where clinic psychologists participate is a sphere still far behind the world practices. Unfortunately, till now the accomplished psychological researches receive insufficient response in the clinic oncologic practice. In 2015 the first Manual for psycho-social support and rehabilitation in oncology was developed and published. Good psycho-oncology practices are being implemented with the start up of "Medical Oncology" Clinic and "Radiation Therapy Unit at UMHAT "Heart and Brain" – city of Pleven.

Key words: psycho-oncology, patient-focused approach, distress, psychological counseling

2. Цветкова, С., Използване на функционалния гняв за вземане на нови житейски решения, XVIII Международна научна конференция „Приложната психология – възможности и перспективи ‘2019’”, ВСУ, 21-23.06.2019, рецензиран сборник, ISSN 1314–0507, 2019, с. 456-466

**ИЗПОЛЗВАНЕ НА ФУНКЦИОНАЛНИЯ ГНЯВ ЗА ВЗЕМАНЕ
НА НОВИ ЖИТЕЙСКИ РЕШЕНИЯ**

Доц. Силвия Цветкова д.пс.

Медицински университет-Плевен, България, e-mail: stcvet@abv.bg

Using functional anger to make new life decisions

Assoc. prof. Silvia Tsvetkova PhD

Medical university-Pleven, Bulgaria, e-mail: stcvet@abv.bg

Summary: In this material are being commented some of the basic concepts in transactional analysis: ego-conditions, authentic and parasitic feelings, scenario circle, scenario decisions, life stances.

Many times in the practice we face the limited ability of the customers to identify their feelings clearly. During the session's part of the customers have expressed difficulties to establish connection with their emotions that are connected with the life scenario and decisions made in the past. Frequently the suppressed anger underlines emotions like fear and sadness "now and here". Functional anger permits to the persons to declare their needs and mark their limits unlike the dysfunctional one which corresponds to pertaining to the past beliefs, bans and deadlocks. A concise illustration by case study is being made – using functional anger to make new life decisions.

Keywords: transactional analysis, life scenario, authentic and parasitic feelings, functional anger, new life decisions

3. Цветкова, С., Влияние на детския травматизъм върху сценарийните решения – представяне на случай, XII Международная научно-практическая конференция „Иновации в технологиях и образовании”, 21-22.03.2019, КузГТУ-г. Белово, рецензируемый сборник материалов, ISBN 978-5-00137-065-9, с. 248-253. eLIBRARY ID: [39227468](#)

УДК 159.922

**INFLUENCE OF CHILDHOOD TRAUMATIZATION ON LIFE SCRIPT
SOLUTIONS – CASE STUDY**

S. B. Tsvetkova

Medical University-Pleven

From the point of view of the Transaction analysis, the life scenario is developed at the beginning of life, as a result of the messages we receive from parents and others that affect the early decisions we make. The scenario is seen as a well-defined action plan that is maintained by the next life events. According to E. Burn, dysfunctional behavior is the result of self-limiting decisions (made in childhood in the interest of survival) that lead to an unhealthy life scenario, with repeated episodes of failures and disappointments. Psychological traumatism in childhood often leads to dysfunctional behavioral decisions linked to false beliefs about themselves, others, and the world; self-limitations, scriptural beliefs; Contaminations: Adult-Child /Parent-Adult; problems with trust; self-isolation, etc.

There is a case where childhood trauma leads to the development of a dysfunctional/traumatic script, generating systemic difficulties in coping skills in adulthood, deadlocks, vague life perspectives, delusions, self-pity, depression, despair, suicidal thoughts. The approach and evolving dynamics in treatment sessions were commented on through Transactional analysis tools.

**ВЛИЯНИЕ НА ДЕТСКИЯ ТРАВМАТИЗЪМ ВЪРХУ
СЦЕНАРИЙНИТЕ РЕШЕНИЯ – ПРЕДСТАВЯНЕ НА СЛУЧАЙ**

С. Б. Цветкова

Медицински университет-Плевен

---

4. Tsvetkova, S., Using the transactional analysis theory in the teaching of psychological and pedagogical disciplines in students from medical university, *Knowledge - International Journal*, ISSN 2545-4439 (online), 2018, Vol. 23(2): 719-724, GIF (2016): 1.322 Online: <https://ikm.mk/ojs/index.php/kij/article/view/3274>

KNOWLEDGE – International Journal
Vol. 23.2

Budva, Montenegro, May, 2018

USING THE TRANSACTIONAL ANALYSIS THEORY IN THE TEACHING OF
PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL DISCIPLINES IN STUDENTS FROM
MEDICAL UNIVERSITY

Silvia Tsvetkova
Medical University–Pleven, Bulgaria, stcvet@abv.bg

Abstract: Transactional analysis is a relatively new psychodynamic approach in the field of counseling and psychotherapy in Bulgaria. The theory has a wide applicability in solving problems, finding scenarios, beliefs, beliefs and messages that lead to stereotypical behaviors, negative thoughts and negative emotions. Transaction analysis is a world-renowned and workable concept in the field of counseling, education, organizations and psychotherapy. The material presents summarized results of its own observations on the use of the transactional analyses in teaching at the Medical University of Pleven six disciplines from the scientific fields of psychology and pedagogy for a five-year period in students specializing in nursing, social activities, health care management, protection and control of public health.

The positive effects on learning the learning material such as easier and quicker awareness, increased learning activity and personal motivation for learning, the connection of theory to life practice, etc. have commented on.

Keywords: Transactional analysis, teaching, students, Medical university

ИЗПОЛЗВАНЕ ТЕОРИЯТА НА ТРАНЗАКЦИОННИЯ АНАЛИЗ ПРИ
ПРЕПОДАВАНЕТО НА ПСИХОЛОГИЧЕСКИ И ПЕДАГОГИЧЕСКИ
ДИСЦИПЛИНИ ПРИ СТУДЕНТИ ОТ МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ

Силвия Цветкова
Медицински университет-Плевен, България, stcvet@abv.bg

Резюме: Транзакционният анализ е сравнително нов психодинамичен подход в областта на консултирането и психотерапията в България. Теорията има широка приложимост при решаване на проблеми, откриване на сценарийни предиспозиции, вярвания, убеждения и послания, водещи до стереотипни поведения, негативни мисли и негативни емоции.

Транзакционният анализ е световно утвърдена и работеща концепция в областта на консултирането, образованието, организациите и психотерапията.

Материалът представя обобщени резултати от собствени наблюдения върху използването на транзакционния анализ при преподаване в Медицински университет-Плевен на шест дисциплини от научните области психология и педагогика за пет годишен период при студенти специалност медицинска сестра, социални дейности, управление на здравните грижи, опазване и контрол на общественото здраве.

Коментирани са положителните ефекти при усвояване на учебния материал като по-лесно и бързо осъзнаване, повишаване на учебната активност и личностната мотивация за учене, връзка на теорията с жизнената практика и др.

Ключови думи: транзакционен анализ, обучение, студенти, Медицински университет

5. Цветкова, С., З. Мусева, В. Стоянова. Нови предизвикателства пред възпитанието във висшето училище. Юбилейна научна конференция с международно участие „Съвременни тенденции в авиационното обучение“, НВУ, Факултет „Авиационен“, 18-19 май 2017, ISBN 978-954-713-110-1, с. 391-398

ЮБИЛЕЙНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ С МЕЖДУНАРОДНО
УЧАСТИЕ НА ТЕМА:
„СЪВРЕМЕННИ ТЕНДЕНЦИИ В
АВИАЦИОННОТО ОБУЧЕНИЕ“ 18-19 МАЙ 2017 Г.
ГР. ДОЛНА МИТРОПОЛИЯ

НОВИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ВЪЗПИТАНИЕТО ВЪВ
ВИШЕТО УЧИЛИЩЕ

Силвия Цветкова*, Зоя Мусева**, Вихра Стоянова***

*Факултет „Обществено здраве“, Медицински университет-Плевен, България,

** Факултет „Здравни грижи“, Медицински университет-Плевен, България,

*** Медицински колеж, Медицински университет-Плевен, България

Abstract:

The material examines the modern tendencies in the field of higher education. Most education policies place emphasis on training, organization, methodology, and related quality education requirements. Education and upbringing are interrelated processes, defined as "eternal" categories, which are aimed at forming and developing the personality, providing the necessary competencies and skills. Educational events and impacts are commented on in the context of the concept of lifelong learning and the andragogical model.

Keywords: higher education, upbringing, personal qualities, lifelong learning

6. Цветкова, С., И. Вутов. Социално-перцептивни специфики при здравни специалисти, повлияващи комуникативния процес в клинична среда. НВУ, Годишна университетска научна конференция, ISSN 1314-1937, ВТ, 1-2 юни 2017, Рецензиран сборник, с. 74-80

**СОЦИАЛНО-ПЕРЦЕПТИВНИ СПЕЦИФИКИ ПРИ
ЗДРАВНИ СПЕЦИАЛИСТИ, ПОВЛИЯВАЩИ
КОМУНИКАТИВНИЯ ПРОЦЕС В КЛИНИЧНА СРЕДА**

Силвия Цветкова, Иво Вутов

**SOCIAL-PERCEPTIVE SPECIFICS IN HEALTHCARE
PROFESSIONALS, INFLUENCING THE COMMUNICATIONS
PROCESS IN CLINICAL ENVIRONMENT**

Silvia Tsvetkova, Ivo Vutov

A study was conducted among 45 physicians from five districts in Northern Bulgaria, part of which is dedicated to the objective: to clarify the socio-perceptual specifics of the medical specialists regarding the assessment of the interlocutor, depending on his/her behavioral reactions, which influence the communication process in clinical environment.

Key Words: socio-perceptual specifics, doctors, communication process

7. Tsvetkova, S., D. Petrova. Psychological accents in oncological practice. *Knowledge-International Journal*, ISSN 1857-92 (print), 2017, 20(4):1951-1957 Online: <https://ikm.mk/ojs/index.php/kij/article/view/3864>

KNOWLEDGE – International Journal
Vol. 20.4
Bansko, December, 2017

PSYCHOLOGICAL ACCENTS IN ONCOLOGICAL PRACTICE

Silvia Tsvetkova
Medical University – Pleven, Bulgaria, scvetkova@mm-pleven.bg
Daniela Petrova
УМНАТ “Г. Странски”, Плевен, daniela_iulieva@abv.bg

Abstract: Cancer is one of the leading causes of morbidity and mortality worldwide, with approximately 14 million new cases in 2012. The number of new cases is expected to rise by about 70% over the next 2 decades. Only 1 in 5 low- and middle-income countries have the necessary data to drive cancer policy. Gradually, in oncology, there is a higher sensitivity to the psychological aspects of work. Apart from the observations on the treatment and the impact of the disease on the patient, the clinicians are also self-observing. The specificity of the work of oncology professionals undoubtedly affects personality, emotions, decision-making strategies.

In the material are commented results of the total 43 medical officers (12 doctors, 21 nurses and 10 support staff, Clinic Oncogeneology) covered by a survey on establishing the need for patients and staff from psychological counselling and therapy. 43 (100%) strongly support the need for psychological assistance for patients with oncological diseases. The factors influencing work satisfaction are discussed. The development trends of oncopychology in Bulgaria have been commented on.

Keywords: psychological accents, oncology practice, psychological counselling

ПСИХОЛОГИЧЕСКИ АКЦЕНТИ В ОНКОЛОГИЧНАТА ПРАКТИКА

Силвия Цветкова
Медицински Университет – Плевен, България, scvetkova@mm-pleven.bg
Даниела Петрова
УМБАЛ „Г. Странски“, Плевен, КАИЛ-III ОАИЛ, daniela_iulieva@abv.bg

Резюме: Ракът е една от водещите причини за заболяемостта и смъртността в световен мащаб, приблизително с 14 милиона нови случая през 2012 г. Броят на новите случаи се очаква да се увеличи с около 70% през следващите две десетилетия. Само 1 от всеки 5 държави с ниски и средни доходи има необходимите данни, за да управлява политиката по отношение на рака, постепенно, в онкологичната практика се наблюдава по-висока сензитивност към психологическите аспекти на работата. Освен наблюденията върху лечението и влиянието на болеста върху пациента, клиницистите се и самонаблюдават. Специфичността на работата на онкологичните специалисти безспорно въздейства върху личността, емоциите, стратегиите за взимане на решения.

В материала са коментирани резултати от общо 43 медицински служители (12 лекари, 21 медицински сестри и 10 помощен персонал, Клиника Онкогинекология), от анкета, отнасяща се до установяване потребността на пациентите и персонала от психологическо консултиране и терапия.

Обсъдени са факторите, които оказват влияние върху удовлетвореността от работата. Коментирани са тенденциите за развитие на онкопсихологията в България.

Ключови думи: психологически акценти, онкологична практика, психологично консултиране

8. Цветкова, С.Б., Вутов И.В., Цветанова К.Т., Успешные характеристики медицинского представителя по мнению медиков - указания для продолжающей квалификации. Инновации в технологиях и образовании, Сборник статей, Часть 4, ISBN 978-5-906888-66-2, КузГТУ-г. Белово, Россия, 2017, с. 289-295

УДК 37

УСПЕШНЫЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ МЕДИЦИНСКОГО
ПРЕДСТАВИТЕЛЯ ПО МНЕНИЮ МЕДИКОВ - УКАЗАНИЯ ДЛЯ
ПРОДОЛЖАЮЩЕЙ КВАЛИФИКАЦИИ

С.Б. Цветкова, И.В. Вутов, К.Т. Цветанова

Медицинский университет-Плевна, Университетская больница "Д-р Георгиев Странски", ООО -КАИЛ-П-ОАИЛ, Плевна, Болгария

С Директивы 73/320/ЕЕС создается Фармацевтический комитет, члены которого все государства-члены, чтобы советовать Европейскую комиссию по отношению лекарственной политики. Непрерывно растящее

289

число директив и правил в период с 1995 по 2000 год привели к созданию единого законодательного акта о лекарственных средствах для гуманного использования, который известен как "Кодекс сообщества" - Директива 2001/83/ЕС (10). С последней на данный момент Директивой 2004/27/ЕС вводятся дополнительные поправки к предыдущей директиве Кодекса Сообщества о лекарственных средствах (11,12,13). В ней достигается уточнение определений, которые входят в диапазон директивы с целью достижения высоких стандартов в качестве, безопасности и эффективности лекарственных средств для гуманного использования. Действующее на данный момент в Болгарии лекарственное законодательство претерпело множество серьезных изменений после 2000 года (1,11,12). Согласно Национальной классификации профессий и должностей 2011 года медицинские представители, попадают в группу "Другие медицинские и здравоохранительные специалисты" (7)

9. Tsvetanova, K., S. Tsvetkova, M. Atanasova, E. Odiseeva. Challenges in Anaesthesia of Children with Autistic Spectrum Disorders, *International Journal of Science and Research (IJSR)*, ISSN: 2319-7064, 2016; ISSN 5(5):1694-1700, Index Copernicus Value (2013): 6.14, IF (2015): 6.391, SJIF (2015): 6.391, GIF (2015): 0.765 Online: www.ijsr.net

International Journal of Science and Research (IJSR)

ISSN (Online): 2319-7064

Index Copernicus Value (2013): 6.14 | Impact Factor (2015): 6.391

Challenges in Anaesthesia of Children with Autistic Spectrum Disorders

K. Tsvetanova¹, S. Tsvetkova², M. Atanasova³, E. Odiseeva⁴

¹UMHAT "Dr. G.Stranski" Ltd.-city of Pleven, Clinic in Anaesthesiology and Intensive Care

²Medical University – city of Pleven- Faculty "Public Health"

³UMHAT "Sveta Anna" –city of Sofia³

⁴High Medical Academy –city of Sofia- Clinic in Anaesthesiology and Intensive Care⁴

Abstract: Autism is a disease of the brain. It affects 6 in every 1000 children from all races, ethnical and social groups. Most of the physicians say it is more of a condition, rather than a disease. Children who suffer from autism have problems with communication and lack social skills. This is why they have to be under anesthesia when various medical manipulations or operations are performed. Prior to all those interventions are necessary not only consultations with pediatrician, anesthesiologists and other specialists but also close collaboration with psychologists who know the specific character of this condition.

Keywords: autism, preoperative preparation, anesthesia

10. Цветанова К.Т., Цветкова С.Б., Ивова Д.Б., Петрова Д.Ю., Медицинские науки: Послеоперационная боль - показатель качества жизни в мини-инвазивной хирургии: *Журнал Евразийский Союз Ученых (ЕСУ)*, 2016; 3 (24): 75-78, ISSN: 2413-9335 (Online), ISSN: 2411-6467 (Post), **GIF (2015): 0.388**, **ISI (2015): 0.833**. DOI: 10.31618/ESU.2413-9335

**POSTOPERATIVE PAIN- INDICATOR FOR THE QUALITY OF LIFE AFTER
MINIMALLY-INVASIVE SURGICAL PROCEDURES**

Isvetanova K. Ts.

ICU-Oncology ICU, UMHAT "Doctor Georgi Stranski"-Pleven

Isvetkova S.B.

Psychology Professor, Public Health Department, Medical University- Pleven

Dimitrova B.I.

Oncogynecology Department, UMHAT "Doctor Georgi Stranski"-Pleven

Daniela Yulieva

Oncology ICU, UMHAT "Doctor Georgi Stranski"-Pleven

АННОТАЦИЯ

Известно, что качество жизни (QoL-quality of life) является показателем, который определяет субъективное удовлетворение испытанное или выраженное человеком. Оно связано и затронула все аспекты личности - физические, психологические, социальные и духовные. Показатель используется для оценки общего благосостояния людей и общества. Послеоперационная боль является одной из основных причин низкого качества жизни у пациентов с раком. Цель: Анализировать потребность в послеоперационном обезболивании после роботизированной и лапароскопической хирургии как фактор, определяющий качество жизни в послеоперационном периоде. Методы: В проспективном исследовании приняли участие 470 женщины с гинекологическими заболеваниями (доброкачественными и злокачественными), оперированных в «Гинекология» университетской больницы клиники «Доктор Г. Странски» г. Плевны. Результаты: И при двух методах мини-инвазивной хирургии (роботизированных и лапароскопических) отчитывался интензитет боли от 1-4 по VAS шкале, это принимается как отличный результат и доказывает мини травматичность этого вида оперативного вмешательства. Вывод: Учитывая данные и результаты видно, что у всех исследованных больных (с лапароскопическим или роботизированным хирургическим доступом), интенсивность боли ограничена в пределах от 1 до 4 по VAS шкале. На практике это отличные результаты для раннего послеоперационного периода, что убедительно доказывают минимально инвазивный характер двух хирургических методов.

ABSTRACT

It is well known that the quality of life (QoL) is an indicator that is used to show the subjective satisfaction of a person. It is related to and it can change according to all dimensions of one's personality- physical, psychological, social or spiritual. The indicator is used to show the overall satisfaction of both a person and the community. The postoperative pain is one of the main reasons that can lead to lowered quality of life in patients with oncology diseases. Aim: Our aim was to analyze the need of postoperative anaesthetization after robotic and laparoscopic surgery as a factor that defines the postoperative quality of life. Materials and methods: In this prospective study we included 640 women with various gynecological diseases (both benign or malignant), who were operated in the Oncogynecology department, UMHAT "Doctor Georgi Stranski"-Pleven. Results: After both types of minimally-invasive surgery (robotic and laparoscopic) were performed, the pain intensity was between on the VAS-scale. Practically speaking, this is an excellent result when discussing the early postoperative period and the perioperative period. This undoubtedly proves the minimally-invasive nature of both methods.

Ключевые слова: послеоперационная боль, минимально инвазивная хирургия, качество жизни.

Keywords: postoperative pain, minimally-invasive surgery, quality of life .

11. Tzvetkova, S., K. Tsvetanova, I. Ivanova, Tomov, S., T. Dimitrov, Changes in emotional functioning in women with carcinoma of the mammary gland, Original articles: *Scripta Scientifica Medica*, 2016, 48(4):35-43, ISSN 1314-6408, Online first: <http://press.mu-varna.bg/ojs/index.php/ssm/article/view/1783>, цитирано в **Google Scholar**

ORIGINAL ARTICLES

**CHANGES IN EMOTIONAL FUNCTIONING IN WOMEN
WITH CARCINOMA OF THE MAMMARY GLAND**

Silviya Tzvetkova¹, Kameliya Tsvetanova², Ivelina Ivanova³, Slavcho Tomov⁴,
Todor Dimitrov⁵

¹Faculty of Public Health, Medical University - Pleven

²Clinic of Anaesthesiology and Intensive Care, UMHAT "Dr. G. Stranski" Ltd. - Pleven

³Department of Medical Oncology, UMHAT "Dr. G. Stranski" Ltd. - Pleven

⁴Medical University - Pleven

⁵Clinic of Gynecologic Oncology, UMHAT "Dr. G. Stranski" Ltd. - Pleven

ABSTRACT

The carcinoma of the mammary gland is the most frequent female malignant disease in Bulgaria and in most of the developed countries. Its share is about 25% of all malignant diseases and it takes a second place among the mortality reasons due to oncological diseases. The cancer disease inevitably leaves a trace in women and changes their quality of life, influences their psychosocial status, causes anxiety and distress and changes their views on life and the future.

All the spheres building the concept „quality of life“ are influenced in different ways by the dynamics of emotionality and experience.

The current research study examines the correlation between subjectively estimated anxiety which is proved by tools and psychosocial functioning in women with breast cancer.

Keywords: carcinoma of mammary gland, anxiety, quality of life

12. Цветкова, С., С. Дюлгерова, З. Мусева, Умения, формиращи в хода на обучението на медицински сестри за разпознаване и оказване на грижи за лица с увреждания Четвърта Национална студентска сесия, Факултет „Здравни грижи“, „Здравните грижи през XXI век – Тенденции и перспективи“, 24.03.2016 – 25.03.2016 г., ИЦ МУ-Плевен, с. 63-69, ISBN 978-954-756-183-0

ЧЕТВЪРТА НАЦИОНАЛНА СТУДЕНТСКА СЕСИЯ
“ЗДРАВНИТЕ ГРИЖИ ПРЕЗ XXI ВЕК – ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВИ”

24 – 25 март 2016 г., Плевен

УМЕНИЯ, ФОРМИРАНИ В ХОДА НА ОБУЧЕНИЕТО НА МЕДИЦИНСКИ
СЕСТРИ ЗА РАЗПОЗНАВАНЕ И ОКАЗВАНЕ НА ГРИЖИ ЗА ЛИЦА С
УВРЕЖДАНЯ

С. Цветкова¹, С. Дюлгерова², З. Мусева³

¹МУ – Плевен, ФОЗ, Сектор „Педагогика и психология”

²МУ – Плевен, ФЗГ, Катедра „Сестрински хирургични грижи”

³МУ – Плевен, ФЗГ, Специалност „Медицинска сестра”, студент II курс

Резюме: Проблематиката, свързана с разпознаване и формиране на умения за оказване на грижи в хода на подготовката на медицински сестри е залегнала в учебния план сравнително от скоро. Лицата с увреждания днес се разглеждат като специфична уязвима социална група, която има непрекъснати потребности от здравни грижи и към която са насочени специалисти от различни професионални сфери. Това дава възможност, успоредно с предоставянето на знания и изграждане на умения, да се внедри комплексния подход.

Целта на проучването е да се установят уменията на студенти от специалност „Медицинска сестра” за разпознаване и оказване на грижи за лица с увреждания.

Проведена е свободно структурирана анкета сред общо 74 студента - II, III и IV курс от специалността „Медицинска сестра”, Факултет „Здравни грижи” при МУ Плевен, която съдържа 19 въпроса, 8 от които идентификационни.

Проучването показва, че студентите като цяло са добре ориентирани в проблематиката, сравнително адекватно интерпретират въпросите, свързани с трудностите, които срещат лицата с увреждания. Две трети от студентите - 54 (73%) могат да дефинират точно понятието увреждане, 13 (18%) го интерпретират като болестно състояние.

Студентите считат, че мястото на медицинската сестра е при лечението, включително и осигуряването на технически помощни средства (44/59%), следвано от участие при грижи в семейни условия (21/28%), при диагностика на увреждането (20/27%), и участие на сестрата в домашния патронаж (14/19%).

Чрез ранните наблюдения върху практическата работа на интердисциплинарния екип, в който участва медицинската сестра, преподавателите работят за промяна на отношението на студентите към лицата с увреждания още по време на обучението им в бакалавърска степен.

Ключови думи: студенти специалност „медицинска сестра”, лица с увреждания, умения по здравни грижи

13. Цветанова К., Сл. Томов, Г. Цанев, С. Цветкова, Л. Занфирова. Космическите технологии в медицина - история, приложение и недостатъци роботизираната и лапароскопическа хирургия. *Журнал Евразийският Союз Ученых*. Медицински науки, ISSN: 2411-6467, ISSN: 2413-9335 (Online), 2016, 6:(27), с. 50-60. DOI: 10.31618/ESU.2413-9335 GIF (2015): 0. 388, ISI (2015): 0.833

КОСМИЧЕСКИЕ ТЕХНОЛОГИИ В МЕДИЦИНЕ- ИСТОРИЯ,
ПРИЛОЖЕНИЕ И НЕДОСТАТКИ РОБОТИЗИРОВАННОЙ И
ЛАПАРОСКОПИЧЕСКОЙ ХИРУРГИИ

К.Цветанова¹, Сл. Томов², Г. Цанев³, С. Цветкова⁴, Л. Занфирова⁵
УМБАЛ “Д-Р Г. СТРАНСКИ” ЕАД-ПЛЕВЕН-КАИЛ-III-ОАИЛ¹
МУ-ПЛЕВЕН²

АННОТАЦИЯ

Целью данной статьи является путем обзора мировой литературы, сделать ретроспективный исторический обзор минимально инвазивной хирургии (лапароскопической и роботизированной), а также и основные преимущества и недостатки обоих методов.

ABSTRACT

The aim of this article is, by a survey of the world literary to make retrospective historical review of minimal-invasive surgery (laparoscopic and robotic) and of the main advantages and imperfections of the two methods.

Ключевые слова: роботизирующая хирургия, лапароскопическая хирургия, преимущества, недостатки.

Keywords: robotic surgery, laparoscopic surgery, advantages and imperfections.

14. Цветкова, С., Предизвикателства и перспективи за качеството на живот на преживелите онкологично заболяване пациенти, *Българско списание по психология*, ISSN 0861-7813 (Print), 2016; 1-4:215-228 Online: <http://psychology-bg.org/wp-content/uploads/bjop2016-1-4.pdf>

**ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И ПЕРСПЕКТИВИ ЗА КАЧЕСТВОТО
НА ЖИВОТ НА ПРЕЖИВЕЛИТЕ ОНКОЛОГИЧНО
ЗАБОЛЯВАНЕ ПАЦИЕНТИ**

Силвия Цветкова

Резюме: Повишената преживяемост сред онкологично болните пациенти се свързва с по-високите темпове на ранното откриване и по-лесния достъп до ефикасно лечение.

При преодолените болестния процес пациенти често възникват въпроси, свързани със страх и тревожност, хранителни предизвикателства, ефектите от лечението, нежеланите лекарствени реакции, физическо увреждане, финансови тежести; как да се адаптират отново към естествения начин на живот; как да процедурат, когато се сблъскат с хронично заболяване или други трудности като късните последици от болестта.

Грижата за преживелите рак пациенти се фокусира върху здравето и благосъстоянието след лечението и обхваща физически, психологически и социално-икономически въпроси.

**CHALLENGES AND PROSPECTS FOR QUALITY OF
LIFE OF PATIENTS SURVIVING CANCER DISEASE**

Silvia Tsvetkova

Abstract: Increased survival in cancer patients is associated with higher rates of early detection and easy access to effective treatment.

In patients overcome the disease process often arise issues with fear and anxiety, food challenges, the effects of treatment, adverse drug reactions, disability, financial burdens; how to re-adapt to the natural way of life; how to proceed when faced with chronic illness or other difficulties as late effects of the disease.

Caring for survivors of cancer patients is focused on health and well-being after treatment and encompasses physical, psychological and socio-economic issues.

15. Tzvetkova, S., V. Stoyanova, P. Hristova, Z. Museva, On integration - actual questions, challenges and tendencies, *Knowledge - International Journal*, ISSN 2545-4439 (print), 2016; 15(1):299-305 GIF (2015): 1.023 цитирано в [Google Scholar](#)
Online: <https://ikm.mk/ojs/index.php/kij/article/view/4406>

Eleventh International Scientific Conference
KNOWLEDGE IN PRACTICE
16-18 December, 2016 Bansko, Bulgaria

ON INTEGRATION - ACTUAL QUESTIONS, CHALLENGES AND TENDENCIES

Silvia Tzvetkova, Ph.D

Faculty "Public Health", Medical University-Pleven, Bulgaria

stcvet@abv.bg

Vihra Stoyanova

Specialty "Social Services", Medical College-Medical University-Pleven, Bulgaria

Petkana Hristova, Ph.D

Faculty "Pharmacy", Medical University-Pleven, Bulgaria

Zoya Museva

Specialty Nurse, „Social Cares“ Faculty, Medical University-Pleven, Bulgaria

Abstract: Integration processes are implemented in time governmental decisions taken in compliance with the numerous international and European documents certified by Bulgaria. The beginning of these processes was set up by the implementation of National Plan for Intergration in 2001. Till 2020 the process of de-institutionalization should be accomplished stage by stage, thus all institutions with special status which for decades targeted disabled children and elder people will be closed down.

A questionnaire has been done among a total of 144 persons who are employees in Institution for Kids' Medical and Social Cares, Secondary Vocational School in Electronics and Chemical Technologies, Primary School, Consulting Rooms at Nurseries and United Children Institutions. The questionnaire is anonymous and voluntary, it comprises 19 questions, 8 of them are demographic. In this material, part the questions are commented and con-nections between the results are searched.

This survey found some challenges and tendencies that successfully can determine practical activities for the better and deep knowledge of the nature and problems connected with the disabled persons' integration: 1. Education qualification is in a positive moderate correlation with the proper definition of the "Disability" concept. Significant correlation is being found between the definition and the acquired specialty. 2. Job location is in important correlation with the presence of disabled persons, with the direct contact with them and the information awareness of integration processes. 3. Employess in the sphere of medical and social cares demonstrate higher social awareness and better information awareness of the disabilities' diversity and specific nature than the employees in the education system and the medical consulting rooms localized there. 4. The questioned persons need a better knowledge of the strong (poten-tial) abilities and the weak sides of the disabled persons, of the requirements on the connections with their families, on the conditions of social realization and professional integrity in society. The necessity of better information awareness on integration nature and integrity has been stated also.

Key words: disabled persons, integrity, de-institutionalization, healthcare and pedagogical specialists

16. Tsvetkova, S., Social problems in patients with malignant new formations serving as additional distress sources, *Knowledge - International Journal*, ISSN 1857-92 (print), 2015; 8(2):200-204

**SOCIAL PROBLEMS IN PATIENTS WITH MALIGNANT NEW FORMATIONS
SERVING AS ADDITIONAL DISTRESS SOURCES**

Assoc. Prof. Silvia Tsvetkova, Ph.D
Medical University – Pleven, Bulgaria, scvetkova@mu-pleven.bg

Abstract: The increase in morbidity and death due to malignant diseases in a world wide scale is alarming. At the same time there is a tendency of transferring the focus of clinical attention from the morbid symptoms to the integral vision of the patient who carries the disease. In our country though a bit slowly, the complex interdisciplinary approach, comprising psychological anamnesis, consultation and therapy as well, is being established more and more successfully.

In order to clarify the presence and type of social problems in patients with malignant diseases we carried out a tentative questionnaire among 124 morbid persons while keeping the principles of confidentiality and informed awareness. Demographic data allow the results to be discussed in connection with relatively unchangeable parameters.

The cancer patients demonstrate an aptitude to retain the emotional expression through unresponded negative emotions, thus a considerable part of them experience social problems connected with relatives, colleagues, friends, job. Very often the stress from learning about the disease turns out into a chronic distress during the disease development. The lack or the inadequate strategies for managing with factors that result from the external or internal medium do increase the anxiety levels and often escalate into depressive conditions.

Key words: patients with malignant new formations, social problems, anxiety

17. Karcheva, M., S. Tsvetkova. Social Activities of Patients with Oncological Diseases, *International Multispeciality Journal of Health (IMJH)*, Dec. 2015; Vol. I, Issue 10, p. 5-8, ISSN 2395-6291(Online) <https://issuu.com/imj-health/docs/imjh-dec-2015-5>

International Multispeciality Journal of Health (IMJH)

[Vol-1, Issue-10, Dec - 2015]

Social Activities of Patients with Oncological Diseases
Milena Karcheva^{1*} and Silvia Tsvetkova²

¹Associate Professor, Department of Epidemiology, Medical University-Pleven, Bulgaria
²Associate Professor Section of Pedagogy and Psychology, Medical University-Pleven, Bulgaria

Abstract— Aim of the research is to determine the specific character of the social-behavioral functioning of patients with oncological diseases by focusing and analyzing the results of patients with carcinoma of the cervix.

Methods: A sociological survey among 150 patients with malignant neoplasms has been done, in which the principles of confidentiality and informed consent were strictly followed. In accordance with the topic, the results of 41 women with carcinoma of the cervix have been commented.

Results: According to the limitation of the diagnosis most of the women are registered with a disease up to 6 months (19/46%) and up to 1 year (14/34%). 23 (56%) are not working at the moment of the survey, 18 (4%) – are working. There is a positive correlation between the active contacts of the patients with their families (59% of the surveyed mentioned this) and the statement that the communication with the others is meaningful when it enriches them ($S=0.25$, $p=0.01$) and a negative one with the statement that the number of people is important in the communication ($S=-0.55$, $p=0.001$). Age has a significant relation to the presence of a preferred activity/hobby, connected with movement and physical efforts ($S=0.38$, $p=0.03$). Patients who are in close contact with their relatives are certain that it is absolutely important to be active today and tomorrow ($S=0.73$, $p=0.000$).

Conclusions: Psycho-therapeutic interventions must be addressed to those topics which can improve the quality of life, decrease the distress level and lengthen the patient's life.

Key words: Oncological Diseases, Social Activities

18. Yusmen, F., S. Tsvetkova, I. Petkov, Mistakes in short-term visual memory of persons within working age, *Knowledge - International Journal*, 2015; 11(1):307-312, ISSN 1857-92 (print)

MISTAKES IN SHORT-TERM VISUAL MEMORY OF PERSONS WITHIN WORKING AGE

Firdes Yusmen, assoc. prof.

Silvia Tcvetkova

Ivan Petkov

Medical University – Pleven, Bulgaria, stcvet@abv.bg

Abstract: Classic psychology considers remembering as a process of sealing - "record" of the traces (information) in the consciousness. However a number of modern authors represent remembering as a complicated, deployed in time process, which goes through different consistent stages with heterogeneous psychological structure, with unequal "volume" capacity for fixation of traces and unequal duration of their conservation. Short-term memory offers a choice of many already known images which matches the most the new one. This process includes remodelling and coding of the received signals in complicated "traces" or including them in categorical system. Selective memory supposes optimal tonus of the cortex. The present report comments the results from Benton's test for short-term visual remember (BVRT) – researching instrument for assessment of visual perception, visual memory and visual-constructive abilities conducted among 35 persons within working age. Highlighted are the mistakes made in the accomplishment of the test. Processed data are compared to relatively invariant variables like age, residence, workplace, sex, education. One of the conclusions made are connected with generating a larger number of mistakes with increasing complexity of configurations. From single (misses, deformations and perseverations) to complex and more complicated mistakes (dislocations, perseverations and mistakes in size).

Key words: short-term visual memory, typology of mistakes, gender specificity

19. Marinov, E., S. Tcvetkova, M. Teodoru, Specific linguistic disturbances and manual specialization in childhood, *Knowledge - International Journal*, 2015, Vol. 11(2):210-214, ISSN 1857-92 (print), p.2010-214

SPECIFIC LINGUISTIC DISTURBANCES AND MANUAL SPECIALIZATION IN CHILDHOOD

Emil Marinov, PhD

Silvia Tcvetkova, PhD

Margarita Teodoru

Sofia University "Sv. Kliment Ohridski", Sofia, Bulgaria

Medical University – Pleven, Faculty "Public Health", Pleven, Bulgaria

Abstract: Language is considered as a dichotomous phenomenon – both as a norm and usage. The specific linguistic disturbances are usage disturbances, from expressive and recessive type. Linguistic pathology has a considerable nature, it starts up with the mastering of linguistic media and the establishment of linguistic contact and persists under learning conditions.

In the article are commented the results of children with poli-linguistic deficit that is monitored in the expressive usage. Children of 31 age 5-6 years are target of this survey. In the survey of manual preferences there has been applied a questionnaire by M. Annett comprising 12 questions for the clarification of preferred hand. To confirm the answers there were applied practical activities with objects. Pursuant the questions in the questionnaire children are classified accordingly their manual preferences in five groups – extreme right, right with left tendencies, ambidextrous, left with right tendencies and extreme left.

Conclusions confirm the necessity of practical usage of this questionnaire during correction practice. This optimizes and expands the methodological instruments for prevention, diagnostics and therapy of specific linguistic disturbances.

Key Words: specific linguistic disturbances, children, manual specialization

20. Цветкова, С., Д. Григорова, Поддържаща психотерапия, Психологични и психиатрични терапевтични подходи, **Клинично ръководство**, основано на доказателства: **Психосоциална подкрепа и рехабилитация в онкологията**, ISBN 978-619-7094-17-6, Варна: Арт трейсър, 2015, с. 36-41 COBISS.BG-ID – 1290347748

ПСИХОСОЦИАЛНА ПОДКРЕПА И РЕХАБИЛИТАЦИЯ В ОНКОЛОГИЯТА Клинично ръководство, основано на доказателства

1.2.3. Поддържаща психотерапия

Силвия Цветкова, Димитрина Григорова

Лечението на авансирал тумор е комплексно и е изключително важно в него да участват специалисти в мултидисциплинарен екип: медицински онколози, алчестерапевти, онкологични хирурзи, специалисти по образна диагностика, патолози, гинеколози, психоневролози, социални работници, медицински сестри и специалисти по палативни грижи. От момента на диагностициране на онкологичните пациенти трябва да се предложат подходящи психосоциални грижи, поддържащо лечение и интервенции за симптомите. Подходът трябва да бъде индивидуален и да отговаря на потребностите на отделния пациент^{1,5}.

В клиничната практика при онкологични пациенти с авансирал тумор широко се използва поддържаща психотерапия (ППТ), насочена към главно задоволяване на промените се потребности на болния. Лонгитудинални проучвания върху 100 жени с карцином на гърда доказват, че пациентите, които са се самоощенили като носители на „борчески дух“, имат по-висока преживяемост в сравнение с пациентки със стонческо присъване и безволежност¹. В подкрепа на тези изводи и други изследователи свързват съществуването със самоощени качества като „оригинален, независим, специален“, след шест години приблизително 60% от пациентките с „борчески дух“ са живи. Шестгодишно проучване доказва, че отрицанието е гарант за оцеляване².

Една от основните задачи на ППТ е да осигури чувство за опора и емоционална поддръжка. Осъществява се успоредно с фармакотерапия⁴. Необходима е особено при не-самостоятелни и зависими пациенти, при гранични, психотични и невротични инди-

36

21. Цветкова, С., К. Виткова, Поведение при наркотична зависимост, Контрол на психиатрични разстройства, **Клинично ръководство, основано на доказателства: Психосоциална подкрепа и рехабилитация в онкологията**, ISBN 978-619-7094-17-6, В., 2015, с. 75-79 COBISS.BG-ID – 1290347748

ПСИХОСОЦИАЛНА ПОДКРЕПА И РЕХАБИЛИТАЦИЯ В ОНКОЛОГИЯТА Клинично ръководство, основано на доказателства

1.3.6. Поведение при наркотична зависимост

Силвия Цветкова, Екатерина Виткова

Пристрастеността към вещества по време на лечението на тумори се добавя за разглеждане към ръководствата през 2013 г., като възможен проблем сред онкологични пациенти, съпътстващ водещата болест¹. Този вид злоупотреба се среща рядко при пациенти с тумори, които нямат анамнеза, свързана със злоупотреба и пристрастеност към алкохол, опиати и цигари. Наркотична зависимост може да се развие по време на терапевтичния курс поради недостатъчен контрол върху лечението и може да бъде лекувана чрез установяване на по-добър контрол върху симптомите^{1,2}. Все повече се наблюдава обществена и професионална загриженост за предписване и употребата на силни опиати при болкова симптоматика. Въпреки тези проблеми, все още липсват категорични проучвания; наличните изследвания са ограничени от различни фактори, свързани, от една страна, с недостатъчен опит поради изключване на индивиди с комплексна коморбидност, а от друга страна, с недостатъчна продължителност на проучванията³. Проведено е двегодишно кохортно проучване с използване на опиати при онкологични пациенти с болкова симптоматика; за период от 10 години са изследвани 1500 души; един от всеки десет е на дневна *morphine*-еквивалентна доза около 200 mg; в социален аспект изследваните са в категорията на ниска трудова заетост и ниски доходи; две трети съобщават, че състоянието им е повлияло трудовия статус; приблизително половината са изследвани и са диагностицирани с умерена до тежка депресия, а един от пет е имал суициден опит. Това изследване показва, че пациенти, на които са изписани по-силни опиати за овладяване на хронич-

75

22. Цветкова, С., К. Виткова, Промени в начина на живот (хранене, затлъстяване и физическа активност), Духовни и консултативни грижи, **Клинично ръководство, основано на доказателства: Психосоциална подкрепа и рехабилитация в онкологията**, ISBN 978-619-7094-17-6, В., 2015, с. 80-88 COBISS.BG-ID – 1290347748

ПСИХОСОЦИАЛНА ПОДКРЕПА И РЕХАБИЛИТАЦИЯ В ОНКОЛОГИЯТА Клинично ръководство, основано на доказателства

1.4. ДУХОВНИ И КОНСУЛТАТИВНИ ГРИЖИ

1.4.1. Промени в начина на живот

Силвия Цветкова, Екатерина Виткова

Храненето и хранителните навици са в основата на всички терапевтични интервенции, насочени към онкологични пациенти. Ако храната е поддържана и съобразена с индивидуалната обмяна на веществата, цялостното лечение е по-успешно. През 1980 г. епидемиолозите *Doll and Peto* изчисляват, че около 30% от всички случаи на тумори се дължат на хранителни навици.¹ Световният онкологичен изследователски фонд (WCRF) в сътрудничество с Американския институт за изследване на рака (AICR) стигат до подобно заключение в резултат на проучени експертизи на храни, хранене, физическа активност и профилактика на онкологични болести. В глобална перспектива се доказва, че около една трета от най-често срещаните туморни болести се откриват в страни с по-висок стандарт и около една четвърт – в страни с по-ниски доходи. Голяма част от онкологичните болести могат да бъдат предотвратени чрез здравословно хранене, физическо натоварване и поддържане на здравословно тегло.² *B. Zebreck et al.* провеждат проучване при 879 пациенти с тумори, за да изяснят най-често интересувалите ги въпроси, свързани с болестта; едни от често срещаните въпроси са свързани с храненето – честота, състав на храната, диети и др.³ Приблизително 50% от анкетираните изразяват мнение, че потребностите им от обучение и достатъчна информираност остават неудовлетворени в хода на лечението.

При стрес се повишава обмяната на глюкоза паралелно с оборота на мастни киселини, което се съпровожда с намаляно производство на кетонни тела, инсулинова резистентност и натрупване на мастна тъкан и различни органи. Промените се характери-

80

23. Цветкова, С., Ил. Илиев, Религиозни грижи и свещенически услуги, Духовни и консултативни грижи, **Клинично ръководство, основано на доказателства: Психосоциална подкрепа и рехабилитация в онкологията**, ISBN 978-619-7094-17-6, В., 2015, с. 89-95. COBISS.BG-ID – 1290347748

ПСИХОСОЦИАЛНА ПОДКРЕПА И РЕХАБИЛИТАЦИЯ В ОНКОЛОГИЯТА Клинично ръководство, основано на доказателства

1.4.2. Религиозни грижи и свещенически услуги

Силвия Цветкова, Илан Илиев

Туморът е страшен, тъй като застрашава валеждата. Бойчки онкологични пациенти изпитват някакво ниво на дистрес, свързано с диагноза *тумор*, последиците от болестта и нейното лечение, независимо от стадия. Ефективна в справянето с него е екзистенциалната психотерапия, която търси причините за психичните проблеми в нерешен базисен конфликт¹. Т. Ялом определя четири неизбежни обстоятелства в човешкия живот: смърт, свобода, изолация и безсмислие.² Подобни въпроси са предмет на обсъждане и от религията.³ Психологията на религията изследва закономерностите на възникване, развитие и функциониране на религиозни явления в социалната, груповата и индивидуалната психология. Твърде често пациентите си задават множество въпроси. На *Табл. 1* се представя основна историческа информация, определена като полезна при грижите за онкологични пациенти с изразени религиозни убеждения.⁴

Таблица 1. Информация при терапия на онкологични пациенти с изразени религиозни убеждения.

FICA	F	Faith and beliefs (вера и верования)
	I	Importance of spirituality in the patient's life (значение на духовността в живота на пациента)
	C	Spiritual community of support (духовно общуване и подкрепа)
	A	How does the patient wish spiritual issues to be addressed in his or her care (как пациентът желае духовните грижи да бъдат разглеждани в неговата/нейна помощ)

89

24. Цветкова С., С. Дюлгерова, Р. Асенова, Умения за идентификация на агресия и за вземане на решение при агресивно поведение при подрастващи, Трета Национална студентска сесия “Съвременни аспекти в развитието на здравните грижи”, ФЗГ, МУ-Плевен, 26-27.03.2015, ISBN 978-954-756-164-9; 978-954-756-155-7, [Електронен ресурс], Пл., 2015, с. 152-157

ТРЕТА НАЦИОНАЛНА СТУДЕНТСКА СЕСИЯ
“СЪВРЕМЕННИ ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА ЗДРАВНИТЕ ГРИЖИ”
26 – 27 март 2015 г., Плевен

УМЕНИЯ ЗА ИДЕНТИФИКАЦИЯ НА АГРЕСИЯ И ЗА ВЗЕМАНЕ НА РЕШЕНИЕ
ПРИ АГРЕСИВНО ПОВЕДЕНИЕ ПРИ ПОДРАСТВАЩИ

С. Цветкова¹, С. Дюлгерова², Р. Асенова³

¹МУ – Плевен, ФЗО, Сектор „Педагогика и психология”

²МУ - Плевен, ФЗГ, Катедра „Сестрински хирургични грижи”

³МУ - Плевен, ФЗГ, Специалност „Медицинска сестра”, студент - дипломант

Въведение: Агресията и насилието сред децата и юношите през последните години все по-често застават в центъра на общественото внимание и научните дискусии. Агресията е свързана с проблемите на израстването. Медицинските сестри трябва да владеят инструменти за идентификация на разнообразните форми на проява на агресивно поведение сред подрастващите и да имат изградени познавателни и поведенчески модели за справяне.

Цел: Да се установят уменията на подрастващите за идентификация на агресия и за вземане на решение при агресивно поведение.

Материал и методи: Проведено е анкетно проучване сред 105 ученици на 12-14 г. възраст от гр. Плевен, като е спазено изискването за информирано съгласие от родителите им.

Резултати: От проучването стана ясно, че 50% от анкетиранияте от тази възрастова група свързват агресивното поведение с липса на поведенческа култура. 38% споделят, че решението за действие при агресия е насочено към търсене на съдействие от педагогическия съветник и медицинската сестра, което в известен смисъл противоречи на идеята сред 58% за провеждане на мирен разговор при конфликт. 82% посочват родителите като основен източник на информация за справяне с агресията на другите.

Заключение: Факторите, които влияят върху проявите на агресия са разнообразни. Неумиеното на подрастващите да пренесват намеренията на другите в повечето случаи е съпроводено с агресивно поведение. Това показва, че за да може да бъде преодоляно агресивното поведение, нормативните актове не са достатъчни. За идентификацията на агресия и вземането на адекватно решение е необходима е намесата на различни категории здравни професионалисти.

Ключови думи: агресия, подрастващи, идентификация, вземане на поведенческо решение, медицински сестри

ПРОУЧВАНЕ НА ВРЪЗКАТА ЛЕКАР – ПАЦИЕНТ ПРИ ТЕЖКО БОЛНИ

Цветкова С.¹, Д. Юлиева², К. Илиева³

¹Медицински Университет-Плевен, ФЗО, Сектор „Педагогика и психология”

²УМБАЛ „Д-р Г. Спирански”-Плевен, КАИЛ-Ш-то ОАИЛ

³Медицински Университет – Плевен, ФЗО, Специалност „Управление на здравните грижи”, студент-магистър

Въведение: Връзката лекар-пациент е специфична, древна и в известен смисъл уникална в социален аспект. Отношението е исторически детерминирано и контекстно свързано с динамиката на развитие не само на човешките отношения, но и с развитието на медицината като наука. Генезисът на лечението на пациента преминава от фокуса единствено към болестта към фокуса към пациента като личност. Нивото на доверие от пациента към лекаря зависи от тежестта на болестта и нейното развитие, социални, културални, личностни и образователни фактори.

Цел: Да се проучи връзката лекар – пациент при онкоболни лица.

Материал и методи: Свободно структурирана анкета, проведена сред 150 лица – постоперативни пациенти с раково заболяване.

209

25. Цветкова С., Д. Юлиева, К. Илиева, Проучване на връзката лекар – пациент при тежко болни, Трета Национална студентска сесия “Съвременни аспекти в развитието на здравните грижи” ФЗГ, МУ-Плевен, 26-27.03.2015, ISBN 978-954-756-164-9; 978-954-756-155-7, [Електронен ресурс], Пл., 2015, с. 209-214

ТРЕТА НАЦИОНАЛНА СТУДЕНТСКА СЕСИЯ
“СЪВРЕМЕННИ ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА ЗДРАВНИТЕ ГРИЖИ”
26 – 27 март 2015 г., Плевен

Резултати: Давността на заболяването има статистически значима връзка с общия бал от нивата на доверие към лекаря и конвенционалната медицина при приблизително половината от анкетиранияте, като най-висок е процентът сред пациентите с давност на заболяването до половин година, последвани от пациентите с регистрирано заболяване от две до пет и повече години. Най-малка като относителен дял е групата на пациентите с онкологично заболяване от една до две години. Безусловното възприемане на лекаря е във висока корелация с доверието в настоящата медицина (Spearman=0.86, p=0.000).

Заключение: При наличие на тежък болестен процес, при пациентите често се активират значителна тревожност, страхове, фрустрация, слепа доверчивост или мрачна мнителност както към лекуващите, така и към процеса на лечение. Направеното проучване показва, че при приблизително половината от анкетиранияте се наблюдава тенденция към субординационно поведение, при което психологическата награда се свързва с надеждата за преодоляване на заболяването. Силната доверително-подчинителна връзка създава в известен смисъл предпоставки за намаляване на собствените ресурси за живот с диагнозата.

Ключови думи: клинични взаимоотношения, пациент, лекар, доверие/недоверие, лечебен процес

26. Цветкова, С., Е. Маринов. Инструменти на транзакционния анализ при работа с дистрес при пациенти със злокачествени новообразувания, XIV Международна научна конференция „Приложна психология и социална практика”, ISSN 1314–0507, В., 2015, с. 457- 465

**ИНСТРУМЕНТИ НА ТРАНЗАКЦИОННИЯ АНАЛИЗ
ПРИ РАБОТА С ДИСТРЕС ПРИ ПАЦИЕНТИ СЪС
ЗЛОКАЧЕСТВЕНИ НОВООБРАЗУВАНИЯ**

Силвия Цветкова¹, Е. Маринов²

¹ Медицински университет, Плевен, България
e-mail: scvetkova@mu-pleven.bg

² СУ „Св. Кл. Охридски”, София, България
e-mail: em_marinem@yahoo.com

Резюме: Разпространението на стреса, депресията и психиатричните разстройства в чуждата литература е проучено при различни локализации и стадии на рака. Честотата на психо-логическия стрес при заболяните зависи от вида и стадия на рака, както и от възрастта, пола и етническата принадлежност. Психотерапията е необходимо да започне още с поставяне на диагнозата, като първа стъпка от нея е определяне нивото на дистрес. Един от все още малко използваните подходи у нас при психологично консултиране и терапия, е транзакционният анализ. Първите опити за прилагане на инструменти от този психо-аналитичен подход, дават обнадеждаващи резултати при пациенти със злокачествени новообразувания.

Ключови думи: ракови болни пациенти, дистрес, Транзакционен анализ

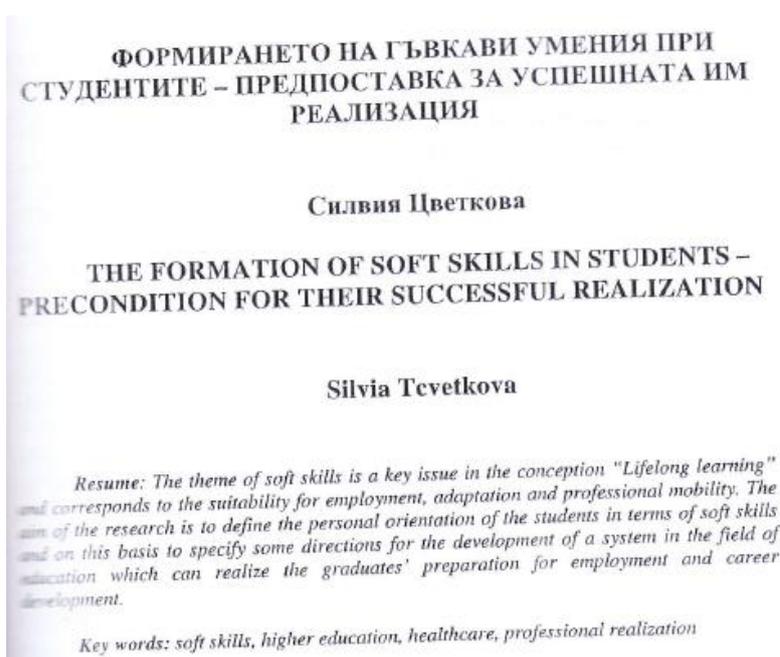
**METHODS OF TRANSACTION ANALYSIS IN WORK WITH
DISTRESS IN PATIENTS HAVING MALIGNANT NEW FORMATIONS**

S. Tsvetkova¹, E. Marinov²

¹ Medical University, city of Plevna, Bulgaria
e-mail: scvetkova@mu-pleven.bg

² SU “Sv. Kliment Ohridski”, city of Sofia, Bulgaria
e-mail: em_marinem@yahoo.com

27. Цветкова, С., Формирането на гъвкави умения при студентите – предпоставка за успешната им реализация, Университетска годишна научна конференция, НВУ, ИК НВУ „Васил Левски”, ВТ, ISSN 1314-1937, 2015, т.1, с. 99-105

28. Цветкова, С., Характеристика межличностных отношений между поставщиками социальных услуг и их клиентов, Международная научно-практическая конференция "Психология отношений в постклассической парадигме", КузГТУ-г. Белово, Россия, Сборник статей, ISBN 978-954-938-9, 2014, с.54-61. eLIBRARY ID: [32086045](#)

УДК 316.47

**ХАРАКТЕРИСТИКА МЕЖЛИЧНОСТНЫХ ОТНОШЕНИЙ МЕЖДУ
ПОСТАВЩИКАМИ СОЦИАЛЬНЫХ УСЛУГ И ИХ КЛИЕНТАМИ**

Цветкова С. Б.

Медицинский университет – Плевен
Руководитель сектора "Педагогика и психологии"

Введение

В Болгарии большее значение уделяется стратегии предоставления социальных услуг с помощью социальных ассистентов, домашних помощников, персональных ассистентов.

С проектным раскрытием социальных услуг у нас практически реализуются доминирующие последние десять

лет основные тенденции в образовании взрослых в Европе: расширение и усиление роли образования для взрослого населения, расширение партнерства и усиление взаимодействия между институтами с целью успешного решения проблем, связанных с образованием взрослых, более тесная связь между базисным образованием и таким для

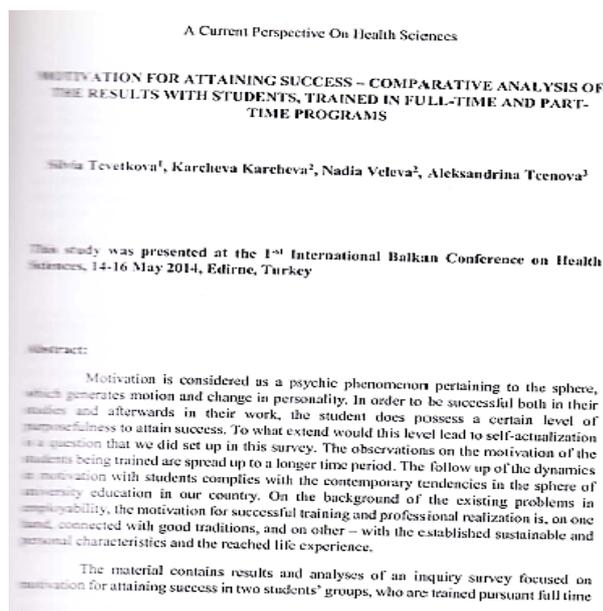
взрослых, которая постепенно и необратимо перерастает в один всеохватный и продолжительный процесс, характеризующийся как непрерывное обучение на протяжении всей жизни [7].

Собранный до сих пор опыт в подготовке и предоставлении таких услуг обогащает, бесспорно, теоретические знания о профессиональной компетентности, гарантирующие высокое качество социальных услуг, навыки эффективного об-

да Плевена и области - 11 из них (17%) заботятся одновременно и за взрослым, и за ребенком. Объект исследования - всего 66 лиц: 23 социальных ассистента и 43 домашних помощника.

В контексте этого анализа, в сравнительном плане, называются и результаты наших исследований 81 физических лиц - социальных ассистентов и домашних помощников, участвующих в двух проектах в городе Плевен и городе Искар:

29. Tsvetkova, S., Tsenova A., N. Veleva, M. Karcheva. Motivation for attaining success – comparative analysis of the results with students, trained in full-time and part-time program, *A Current Perspective on Health Sciences, Trakya University, Edirne, Turkey*, ISBN 978-606-8552-05-7, 2014, p.831-839

INSTRUMENTS OF TRANSACTION ANALYSIS AT PSYCHOLOGICAL COUNSELING OF ONCOLOGIC PATIENTS

Silvia Tevetkova¹, Ognyan Gatshev²

This study was presented at the 1st International Balkan Conference on Health Sciences, 14-16 May 2014, Edirne, Turkey

ABSTRACT:

The transaction analysis of Eric Berne is comparatively new for our country. Its instruments can be successfully applied not only for psychotherapy but as well in counseling of oncologic patients. A high degree of anxiety and depressive symptoms is proved in great number of the diseased. The aim of this report is not to discuss already published data concerning this issue, but to consider the changes in psychic function applying transaction analysis instruments.

The reactivity in situations connected with finding out the unfavorable diagnosis is considered as a kind of nosology (severe shock reaction). The changes which happen after this phase are reflected on all function spheres – professional, social, personal, emotional.

Currently the psychic assistance to the Oncologic clinics is not well presented (it is rather sporadic), although its necessity is acknowledged by the medical specialists. There is also no established system of consulting rooms for psychological counseling and psychotherapy of oncologic patients in the period of their reintegration.

In the report comments have been made on the results of a freely structured inquiry with 100 oncologic patients, 30 of them have received psychological counseling using son

30. Tevetkova, S., O. Gatshev. Instruments of transaction analysis at psychosocial counseling of oncologic patients, *A Current Perspective on Health Sciences, Trakya University, Edirne, Turkey, ISBN 978-606-8552-05-7, 2014, p.701-709*

Варненски медицински форум, т. 3, 2014, приложение 2

МУ-Варна

ФАКТОРИ НА ФОРМИРАНЕТО НА ЗДРАВНАТА САМООЦЕНКА ПРИ АМБУЛАТОРНИ И ХОСПИТАЛИЗИРАНИ ПАЦИЕНТИ НА ВЪЗРАСТ НАД 44 Г.

Йоана Симеонова, Анжелика Велкова, Силвия Цветкова, Пенка Костадинова
Катедра „Социална и превантивна медицина“, Медицински университет – Плевен

FACTORS OF SELF-RATED HEALTH AMONG AMBULATORY AND HOSPITALIZED PATIENTS OVER 44 YEARS OF AGE

Joana Simeonova, Angelika Velkova, Silvia Tsvetkova, Penka Kostadinova
Dept. of Social and Preventive Medicine, Medical University – Pleven

РЕЗЮМЕ

Въведение: Здравната самооценка (SRH) е обобщаващ измерител на здравето, представящ едновременно информация за физическото, психическото и социалното измерение на здравето. Предиктивните възможности на SRH позволяват да се идентифицират подходящи интервенции за предотвратяване на някои заболявания, възможна индивидуализация, както и редуциране на потреблението на здравни услуги и медицински услуги.

Цел: Да се определи и съвместно здравната самооценка при амбулаторни и хоспитализирани пациенти и да се идентифицират водещите детерминанти при нейното формиране.

Материали и методи: През 2014 г. е проведено средно проучване, в което са обхванати 212 пациенти на възраст над 44 г. Лицата попълнили анкети на място, като допълнително беше събрани информация за обективния здравен статус. Данните са обработени със софтуерния пакет SPSS.v.19. При търсенето на значимостта различия между групите са използвани параметрични и непараметрични методи.

Резултати и обсъждане: Повечето лица (над 70%) оценяват здравето си като задоволително и добро. Вложаване на SRH се отчита с напредване на възрастта, по-често при лица с повече хронични заболявания и с изразени дефицити във функционирането. По-големият брой посещения при общопрактикуващия лекар и хоспитализации е статистически свързан с по-ниска здравна самооценка ($p < 0.05$).

Изводи и заключение: Ефективното планиране на здравните услуги изисква познаването и

SUMMARY

Introduction: Self-rated health (SRH) is a summary health indicator which presents information about the physical, mental and social dimensions of health. Predictive power of SRH allows to identify appropriate interventions to prevent diseases, disability and to reduce health care utilization and medication.

Objective: To determine and compare the self-rated health among ambulatory and hospitalized patients and to identify the leading determinants on SRH.

Materials and methods: Cross-sectional study was conducted in 2014. Two hundred and twelve patients over 44 years of age were included in the study. The respondents were selected from 5 GP practices and the different clinics of the University Hospital-Pleven. The patients filled in a self-administrated questionnaire. The information about their objective health was collected from the treating physician. Data were processed by SPSS.v.19. Parametric and non-parametric statistical methods were applied.

Results and discussion: The majority of individuals (over 70%) rated their health as fair and good. SRH deterioration was established with age, more common in persons with increasing number of chronic diseases and functional disability. More frequent medical visits to GP and hospitalizations were significantly associated with poor self-rated health ($p < 0.05$).

Conclusion: The effective planning of health care requires recognition and integration of subjective and objective health.

Key words: self-rated health, physical health, health care utilization

31. Симеонова, Й., А. Велкова, С. Цветкова, П. Костадинова. Фактори на формирането на здравната самооценка при амбулаторни и хоспитализирани пациенти на възраст над 44 г., *Варненски медицински форум*, ISSN 2367-5519 (Online), т. 3, 2014, приложение 2, с. 277-281

32. Цветкова С., И. Стоилова, П. Стефанова, Проучване на фактори-стресори от работната среда и трудовия процес при производството на цимент, *Science & Technologies. Medicine*, Vol. IV, №1, 2014, с. 425-430

Science & Technologies

ПРОУЧВАНЕ НА ФАКТОРИ-СТРЕСОРИ ОТ РАБОТНАТА СРЕДА И ТРУДОВИЯ ПРОЦЕС ПРИ ПРОИЗВОДСТВОТО НА ЦИМЕНТ

С. Цветкова¹, И. Стоилова², П. Стефанова³

¹ МУ-Плевен, ФОЗ, Сектор „Педагогика и психология“, 5800, Плевен, България,

scvetkova@mu-pleven.bg

² МУ-Плевен, ФОЗ, Сектор „Хигиена, медицинска екология и професионални болести“, 5800, Плевен, България

³ МУ-Плевен, ФОЗ, Сектор „Социална медицина“, 5800, Плевен, България

STUDY FACTORS-STRESSORS IN THE JOB AND EMPLOYMENT PROCESS CEMENT PRODUCTION

S. Tsvetkova¹, I. Stoilova², P. Stefanova³

¹ MU-Pleven, Faculty Public Health“, Sector „Pedagogy and Psychology“, 5800, Pleven, Bulgaria, scvetkova@mu-pleven.bg

² MU-Pleven, Faculty Public Health“, Sector „Hygiene, Medical Ecology and occupational diseases“, 5800, Pleven, Bulgaria

³ MU-Pleven, Faculty Public Health“, Sector „Social Medicine“, 5800, Pleven, Bulgaria

ABSTRACT

The theme of work-related stress is up to date and relevant to the holistic health of working people. In a dynamic and complex labor production, what is the production of cement, sought by free opinion poll structured working in Titan AD-Golden Panega satisfaction on the activity, the conditions and the type of labor, presence/absence of stress and chronic diseases and others. Of the total number of questions (26) are addressed in those that are relevant to the stated theme and some demographic data of 70 persons engaged in production. The data are factors-stressors or less would affect negatively health.

Key Words: holistic health of working people, production of cement, factors-stressors

33. Цветкова, С., Я. Цветанова. Психологически фактори при електронното дистанционно обучение в контекста на идеята за учене през целия живот, Научна конференция „Електронно базираните форми за дистанционно обучение- Нови възможности за учене през целия живот“, НВУ „В. Левски“, В. Търново, ISBN 978-954-753-208-3, 2014, с. 47-53 [ресурс: Национална библиотека]

<http://booksinprint.bg/Publication/Details/cb20cb66-b282-42b3-87b0-493ab7510032>

ПСИХОЛОГИЧЕСКИ ФАКТОРИ ПРИ ЕЛЕКТРОННОТО ДИСТАНЦИОННО ОБУЧЕНИЕ В КОНТЕКСТА НА ИДЕЯТА ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ

Силвия Цветкова, Янка Цветанова¹

Сектор „Педагогика и психология“, Медицински университет - Плевен

¹ДЕСО, Сектор „Западни езици“, Медицински университет – Плевен

1. Концепцията „Учение през целия живот“

Съвременните тенденции в образованието са ориентирани към използване на иновативни подходи и стратегии. Една от водещите форми – израз на тази тенденция, е електронното дистанционно обучение. Тя се налага като успешна, тъй като изразява по оптимален начин идеята за гъвкавост, демократичност, отвореност, достъпност и осигурява връзка между теория и практика. С възможностите за прилагане на интегративност и практично-приложна насоченост тя отговаря на изискванията към всяко едно обучение.

34. Цветкова, С.
Психологически
транзакции в мезо-средата
на деца със специфични
нарушения на ученето, XII
Международна научна
конференция, Сборник
„Приложна психология и
социална практика”, ИЦ
ВСУ, ISSN 1314–0507, В.,
2014, с. 558-568

ПСИХОЛОГИЧЕСКИ ТРАНЗАКЦИИ В МЕЗО-СРЕДАТА НА ДЕЦА СЪС СПЕЦИФИЧНИ НАРУШЕНИЯ НА УЧЕНОТО

Силвия Цветкова
Медицински университет, Плевен, България
scvetkova@mu-pleven.bg

PSYCHOLOGICAL TRANSACTIONS MESO-ENVIRONMENT OF CHILDREN WITH SPECIFIC VIOLATIONS OF LEARNING

S. Tevetkova
Medical University, Pleven, Bulgaria, scvetkova@mu-pleven.bg

Резюме: В течение на близо петнадесет години в теоретичното пространство у нас се дискутира темата за нарушения на ученето, но въпросът не е с подобна давност. Разгледан от позицията на историческата ретроспекция, неговото начало е свързано с полагането на основите на българското образование. Неуспяващи, ученици с ниска успеваемост, ученици в риск от отпадане, ученици с проблеми при усвояване на учебното съдържание, трудно оградотъвани, проблемнообучаеми и т.н. – са най-честите характеристики, които етикетират най-многобройната група деца със специфични нарушения на ученето, които не са резултат от лоши социално-битови условия, други нарушения на развитието и не са свързани с билингвална езикова среда.

В практиката, тази група е по-трудно диагностицируема, още повече че нарушенията се интерпретират като по-леки и често се търси корелация основно с езиковия дефицит, поради което някои от родителите търсят често допълнителна ангажираност на учител в съответната образователна степен и значително по-рядко – логопедична помощ за децата си.

Специфичните нарушения на ученето обхващат деца с дислексия, дисграфия, дискалкулия. Какви са отношенията в мезо-средата на тази група деца и какви специфики се наблюдават? За изясняването на въпроса са използвани инструменти от транзакционния анализ на Е. Берне – Его-състояния и транзакции. Дискусията е направена въз основа на резултати от анкета сред 283 случая на деца в начална училищна възраст и анкета, предназначена за класните им ръководители, резултатите от които са обработени с SPSS.

Ключови думи: деца със специфични нарушения на ученето, Транзакционен анализ, Его-състояния, психологически транзакции

Resume: In nearly fifty years' time the scientific community in Bulgaria discusses the problems with learning disorders, but the issue is not with such a limitation. From historical point of view, the problem began with founding

НЕОБХОДИМОСТ ОТ ПСИХОЛОГИЧЕСКО КОНСУЛТИРАНЕ ПРИ ЛЕЧЕНИЕТО НА ПАЦИЕНТИ С ОНКОЛОГИЧНИ ЗАБОЛЯВАНИЯ

С. Цветкова¹, Д. Юлиева², И. Петкова²
1. Медицински университет – Плевен, България,
scvetkova@mu-pleven.bg
2. УМБАЛ „Д-р Г. Странски” – Плевен

Резюме: Увеличаването на заболяемостта и смъртността от онкологични заболявания в световен план буди тревога. Доказано е, че улесненията за емоционално изразяване, социалната подкрепа и волята се свързват с по-продължително оцеляване при ракови болните. Психотерапевтичните интервенции могат да подобрят качеството им на живот, да понижат нивата на стрес и да предадат нов смисъл на живота.

Реактивността при ситуации, свързани с узнаване на неблагоприятната диагноза, се разглежда като вид нозология (остра шокова реакция). Промените, които настъпват след тази фаза, се отразяват върху всички сфери на функциониране – професионална, социална, личностна, емоционална.

В момента психологичната помощ към онкологичните диспансери не е добре представена, независимо че потребността от нея е призната от медицинските специалисти. Също така няма изградена система от кабинети за психологично консултиране и психотерапия за онкоболни в периода на тяхната рехабилитация.

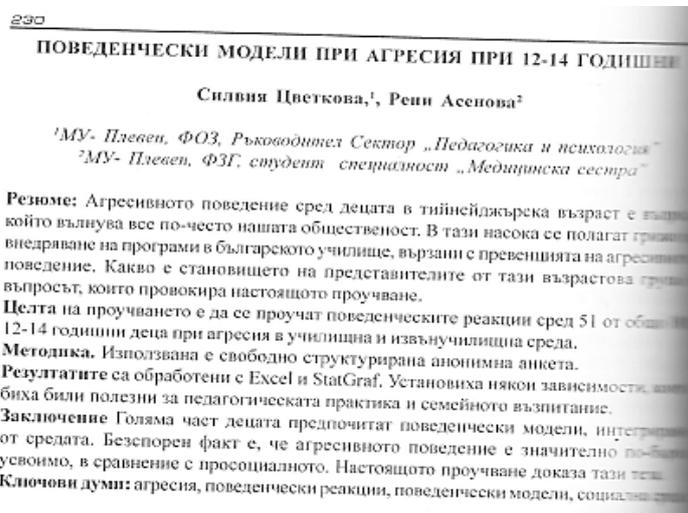
В материала се анализира потребността от психологически кабинети към онкологичните диспансери. Използвани са резултати от свободно структурирана анкета, проведена сред 75 онкоболни и резултати от анкета сред 43 лица от медицинския персонал в онкологичен диспансер (12 лекари и 21 медицински сестри и 10 санитарии).

Изводите поставят като актуален и важен въпросът за изграждане на психологични кабинети „близо до пациента”, е които болните и техните близки да бъдат своевременно консултирани. Психологичната помощ не се заключава единствено в контактите с пациентите, а насочена и към работещите в специализираните онкологични клиники, диспансери, поликлиники.

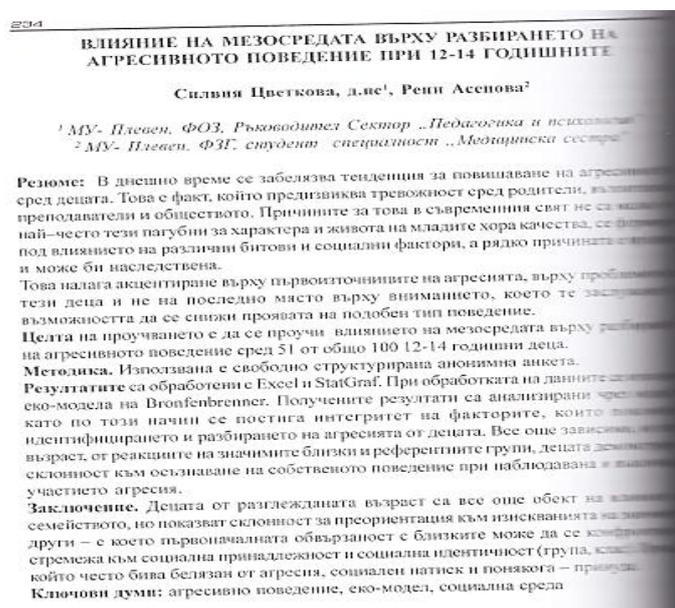
Ключови думи: онкологично болни пациенти, психологичен подход в лечението, психологично консултиране и психотерапия

35. Цветкова, С., Д. Юлиева, И. Петкова.
Необходимостта от психологическо
консултиране и терапия при лечението на
пациенти с онкологични заболявания, XIII
Международна научна конференция,
Сборник „Приложна психология и социална
практика”, ИЦ ВСУ, ISSN 1314–0507, В.,
2014, с. 569-579

36. Цветкова, С., Асенова, Р. Поведенчески модели при агресия при 12-14 годишни, XII Юбилейна национална научна сесия за студенти и преподаватели, МК при МУ-Пл., Сборник материали, ИЦ МУ-Плевен, ISBN 978-954-756-150-2, 2014, с. 230-233

37. Цветкова, С., Асенова, Р. Влияние на мезосредата върху разбирането на агресивното поведение при 12-14 годишните, XII Юбилейна национална научна сесия за студенти и преподаватели, МК при МУ-Пл., Сборник материали, ИЦ МУ-Плевен, ISBN 978-954-756-150-2, 2014, с. 234-238

38. Симеонова, Й., А. Велкова, С. Цветкова, П. Костадинова. Същност и измерения на здравната самооценка при лица над 18-годишна възраст. ISSN 1313-4981, *Здравна политика и мениджмънт*, т. 14, бр. 2, 2014 г. стр. 49-55 //Simeonova Y., Velkova A., Tsvetkova S., Kostadinova P. The meaning and dimensions of health self-assessment in individuals over the age of 18 [in Bulgarian]. *Health policy and management*, ISSN 1313-4981, 2014, 14(2), pp. 49-55. COBISS.BG-ID: 1119896036

СЪЩНОСТ И ИЗМЕРЕНИЯ НА ЗДРАВНАТА САМООЦЕНКА ПРИ ЛИЦА НАД 18-ГОДИШНА ВЪЗРАСТ

Йоана Симеонова¹, Анжелика Велкова², Силвия Цветкова¹, Пенка Костадинова³
MV – Плевен, MV – София, PЗОК – Плевен

THE MEANING AND DIMENSIONS OF SELF-RATED HEALTH AMONG PERSONS AT AGE OVER 18

Joana Simeonova¹, Angelika Velkova², Silvia Tsvetkova¹, Penka Kostadinova³
Medical University – Pleven, Medical University – Sofia, RHIF – Pleven

РЕЗЮМЕ

Цели: Да се определи същността, обхвата и измеренията на здравната самооценка при лица на възраст над 18 години. Да се установи дали здравните реалисти и лицата, които недооценяват своето здраве (здравни песимисти и здравни оптимисти) използват едни и същи критерии при определяне на здравната самооценка.

Материали и методи: През мес. август 2013 г. е проведено качествено проучване. Интервюирани са 90 лица на възраст 22-75 г. При определяне на субективното здраве е зададен въпросът „Как бихте оценили постоянния си здраве?“. Допълнително участниците са запитани „Въз основа на какво оценявате здравето си по този начин?“, след което е приложена процедура на индуктивен анализ. Първоначално са изведени 43 кода, които по-нататък са обнесени към 6 основни измерения. Броят на свободните от лицата хронични заболявания е използван при обособяването на 4 основни групи: здравни оптимисти, здравни песимисти, реалисти в добро здраве и реалисти в лошо здраве. Статистическата обработка на данните е извършена със софтуерния пакет SPSS.v.19.

Резултати: Повечето лица (47,8%) оценяват здравето си като добро. Лошото здраве се свързва с по-висока честота на боледуване и с по-висок индекс на психосоматичните оплаквания ($p < 0,05$). При извършване на значимост на здравната самооценка почти 30% от интервюираните включват едновременно няколко критерия. Въпреки, обаче, за всяка от четирите групи лица остава критерият на физическото здраве (70,9%). Здравните реалисти използват повече критерии спрямо лицата, които недооценяват здравето си.

Заключение: Едновременното прилагане на качествени и количествени подходи при изследване на здравната самооценка позволява да се изясни същността и обхвата ѝ. Методиката може да бъде използвана ефективно при организирането и провеждането на адекватни здравни мероприятия.

Ключови думи: здравна самооценка, физическо здраве, качествено проучване, здравен оптимист, здравен песимист, здравен реалист

39. Цветкова, С., Идентификация потребностей занятых в социальных услуг через использованием методов из транзактного анализа, Международная научно-практическая конференция, Одесский Национальный университет имени И. И. Мечникова, сборник материалов, 2014, ISBN 978-617-689-82-6, с. 307-314

ИДЕНТИФИКАЦИЯ ПОТРЕБНОСТЕЙ ЗАНЯТЫХ В СОЦИАЛЬНЫХ УСЛУГАХ ЛЮДЕЙ ПУТЕМ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МЕТОДОВ ТРАНЗАКТНОГО АНАЛИЗА

Цветкова Сильвия Борисова

доктор психологии, доцент,

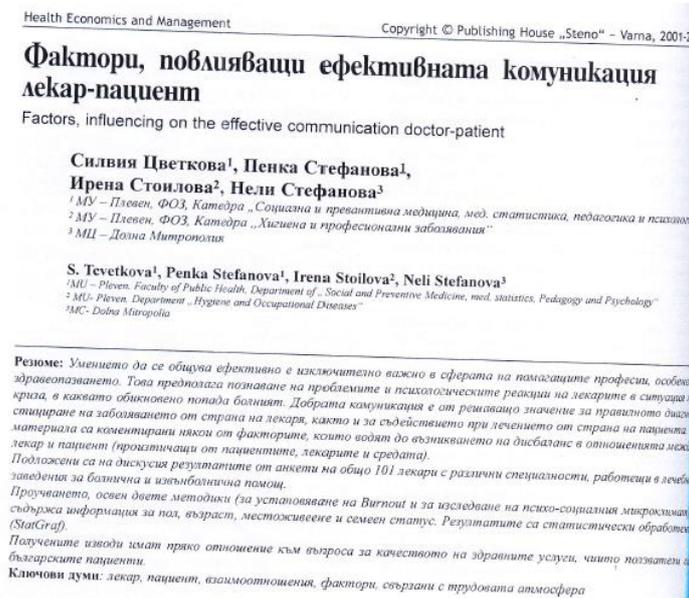
Медицинский университет Плевен, Болгария

Анотация: В последние годы, из-за роста числа нуждающихся, в Болгарии уделяется все большее внимание процедурам по предоставлению социальных услуг обществу. Одними из самых активно развивающихся социальных услуг являются „социальный ассистент“, „домашний помощник“ и „личный ассистент“. К группам, которым предоставляется помощь, относятся одинокие пожилые люди, взрослые и дети с ограниченными возможностями. К сожалению, сравнительно небольшая часть проектов по раскрытию услуг после завершения переходят на делегированный государством бюджет.

Эта статья содержит результаты исследования среди 147 занятых в социальных услугах „социальных ассистентом“ и „домашних помощников“ лиц. Идентификация некоторых из их потребностей осуществлена при помощи опросника на самооценку и свободно структурированной анкеты. Результаты проанализированы посредством инструментов из Транзакционного анализа Е. Берне. В центре внимания исследования находятся социальные взаимоотношения с потребителями социальных услуг и рефлексия, по которой могут определяться потребности занятых в этой сфере лиц.

Ключевые слова: транзакционный анализ, социальный ассистент, социальные услуги.

40. Цветкова, С., П. Костадинова, И. Стоилова, Н. Стефанова. Фактори, повлияващи ефективната комуникация лекар-пациент. *Здравна икономика и мениджмънт*, ISSN 1311-9729 (print) 2603-3836 (online), В., 2013, бр. 3(49), с. 92 – 96

41. Цветкова, С. Проучване на приоритетите в личностните компетенции при студенти, 12-та Международна научна конференция “Приложната психология: възможности и перспективи”, Сборник материали, УИ-ВСУ, ISSN 1314–0507, 2013, с. 91-100

ПРОУЧВАНЕ НА ПРИОРИТЕТИТЕ В ЛИЧНОСТНИТЕ КОМПЕТЕНЦИИ ПРИ СТУДЕНТИ

Силвия Цветкова

Медицински университет Плевен, България,
Факултет “Обществено здраве”, Сектор “Педагогика и психология”; E-mail: scvetkova@tuni-pleven.bg,

Резюме: Последните години във фокуса на образователната политика у нас, успоредно с усилията за оптимизиране качеството на обучението в системата на висшето образование, се обръща сериозно внимание на ключовите компетенции, които съдействат завършващите обучението си студенти да се адаптират по-лесно към динамичните промени, нарастващите професионални и социални изисквания. В състава на ключовите компетенции са социалните, базирани на личностните и интерперсоналните компетентности. Материалът обсъжда резултатите от свободно структурирана анкета, проведена сред студенти III курс специалност „здравни грижи“ и ОКОЗ, с предложения за ранжиран избор на характеристики. Анкетирани са общо 64 студенти. Данните са обработени с StatGrafWin. Направеното проучване има за цел да маркира последващи инициативи, насочени към формиране и стимулиране на „гъвкавите умения“ у студентите.

Ключови думи: ключови компетенции, гъвкави умения, качество на образованието, успешна реализация

42. Цветкова, С., С. Герганска, Д. Дечев. Проучване сред студенти от МУ Плевен относно информираността по проблемите на лицата с увреждания у нас, 12-та Международна научна конференция “Приложната психология: възможности и перспективи”, ВСУ, Сборник материали, УИ-ВСУ, ISSN 1314–0507, 2013, с. 101-108

ПРОУЧВАНЕ СРЕД СТУДЕНТИ ОТ МУ ПЛЕВЕН ОТНОСНО ИНФОРМИРАНОСТТА ПО ПРОБЛЕМИТЕ НА ЛИЦАТА С УВРЕЖДАНЯ У НАС

Силвия Цветкова¹, Соня Герганска, Димитър Дечев²

Медицински университет Плевен, България,
Факултет “Обществено здраве”, Сектор “Педагогика и психология”, e-mail: scvetkova@mu-pleven.bg,
Медицински университет Плевен, България, Факултет „Здравни грижи”, III курс специалност „Медицинска сестра”, kotel@abv.bg

Резюме: Нарушенията в развитието до скоро бяха приоритетна област на изучаване и специфична подготовка за сравнително тесен кръг от специалисти. В качеството си на член на ООН и на ЮНЕСКО, с активната си позиция на пълноправен член на Европейския съюз, в страната са ратифицирани редица световни декларации и конвенции, отнасящи се до защита правата на човека, до законодателните стандарти за свобода, равенство и равен шанс за всички. Целта на проучването е да се установят нагласите на студенти от МУ Плевен за разбиране и интерпретиране проблемите на лицата с увреждания. За този цел бе проведена анкета сред общо 75 студента. Свободно структурираната анкета води до натрупване на значително по-голям обем информация, но за нуждите на доклада са дискутирани само част въпросите: дефиниране на понятието, ориентация в исторически аспект, ранжиране на актуалните проблеми на хората с увреждания. Резултатите са обработени с Excel и StatGraf. Получените данни позволяват извеждането на изводи, които директно кореспондират с потребността студентите да изучават дисциплини, които ги правят успешни в практиката при взаимодействие с такива пациенти

Ключови думи: увреждания на развитието, лица с увреждания, социален модел, информираност на студентите

ПРОУЧВАНЕ НА ИНФОРМИРАНОСТТА СРЕД СТУДЕНТИТЕ ОТНОСНО ИСТОРИЧЕСКИТЕ АСПЕКТИ НА ЗДРАВНАТА И СПЕЦИАЛИЗИРАНАТА ГРИЖА ЗА ЛИЦА С УВРЕЖДАНЯ У НАС

Силвия Цветкова¹, Соня Герганска², Димитър Дечев²

¹Сектор „Педагогика и психология”, Факултет по обществено здраве и

²Специалност „Медицинска сестра”, Факултет по здравни грижи, Медицински университет-Плевен

STUDY OF THE AWARENESS AMONG STUDENTS OF THE HISTORICAL ASPECTS OF THE MEDICAL AND SPECIALIZED CARE FOR DISABLED PERSONS IN OUR COUNTRY

Silviya Tsvetkova¹, Sonya Gerganska², Dimitar Dechev²

¹Sector of Pedagogy and Psychology, Faculty of Public Health and ²Specialty of Nursing, Faculty of Nursing Care, Medical University of Plevan

РЕЗЮМЕ

Темата е актуална, тъй като националната политика за деца и възрастни с увреждания се развива динамично у нас. Наблюдават се значими обществени, образователни и организационни промени. До каква степен бъдещите специалисти в сферата на здравеопазването биват подготвени за съвзаемното и подкрепите на работа с хората с увреждания, е въпросът, който провокира провеждането на настоящото проучване. Целта му е да се установи информираността на студентите за историческите аспекти на здравната и специализираната грижа на лицата с увреждания. Проведена е анкета сред общо 75 студента от специалностите „Медицинска сестра”, „Акушерка” и „Медицинска реабилитация и ерготерапия”. Свободно структурираната анкета води до натрупване на по-голям обем информация, но за нуждите на настоящото изследване са дискутирани част от въпросите. Резултатите са обработени с Excel и StatGraf. Получените данни позволяват извеждането на изводи, които разкриват необходимостта от по-напредна подготовка на темата и свързаните с нея актуални въпроси сред обучаващите се, за да ги подготвят комплексно за практиката при взаимодействие с такива пациенти.

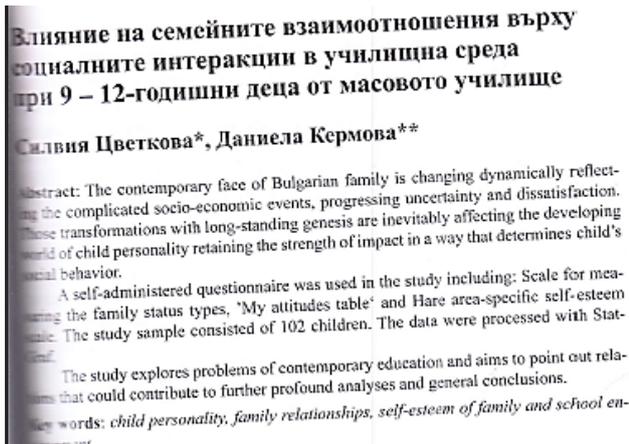
ABSTRACT

The topic is relevant, since the national policy for disabled children and adults is being dynamically developed in our country. There significant social, educational and organizational changes are monitored. To what extent future specialists in the health care field are prepared for the content and working methods with disabled persons is the question that provoked the performance of this study. Its purpose was to determine students' awareness of the historical aspects of health care and specialized care for disabled persons. An inquiry was carried out among a total number of 75 students in the specialties of nurse, midwife and medical rehabilitation and occupational therapy. The freely-structured questionnaire leads to accumulation of a large amount of information, but for the purposes of this study some part of the issues was discussed. The results were processed by means of Excel and StatGraf. The data obtained enable the conclusion that reveal the need to promote the topic and the actual issues related to it among the students in order to completely train them for the practice in the interaction process with these patients.

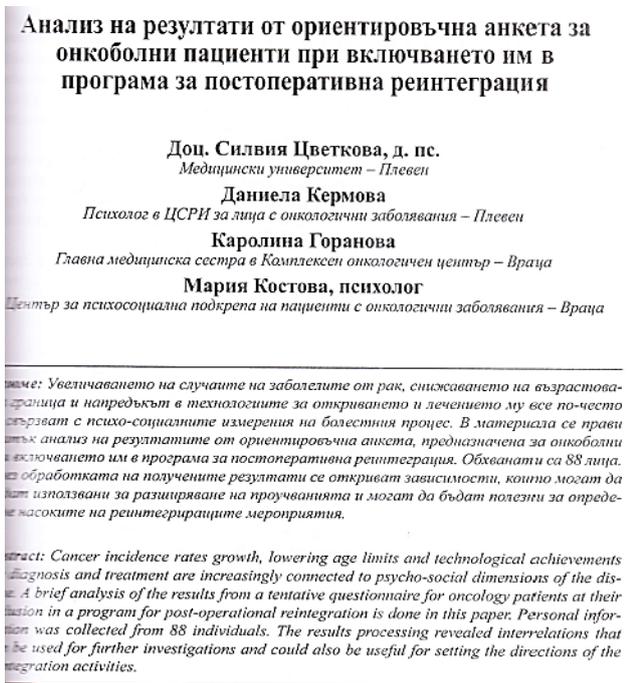
Key words: disabled persons, historical aspects, specialized and nursing care

43. Цветкова, С., Герганска, С., Д. Дечев. Проучване информираността сред студенти относно историческите аспекти на здравната и специализираната грижа за лица с увреждания у нас, Варненски медицински форум, NSSN 2367-5519 (online), т. 2, прил. 3, 2013, с. 106-111

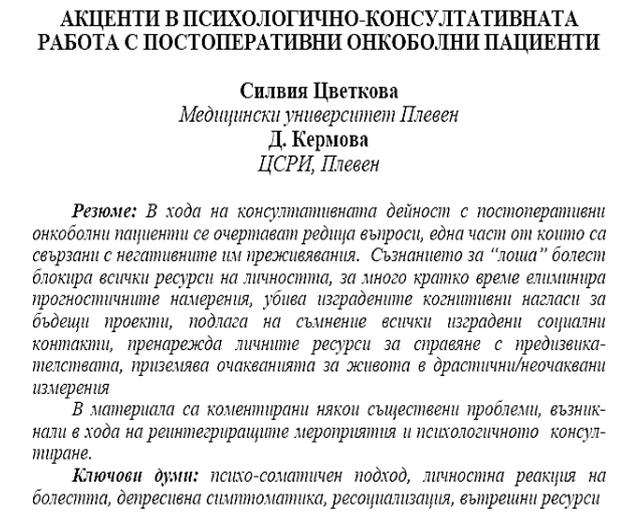
44. Цветкова, С., Д. Кермова. Влияние на семейните отношения върху социалните интеракции в училищна среда при 9-12 годишни деца от масовото училище, ИИНЧ-БАН, Сборник „Семейство и солидарност между поколенията”, Академично издателство „М. Дринов”, С., ISBN 978-954-322-587-3 (print), 2012, с. 311-323

45. Цветкова, С., Д. Кермова, К. Горанова, М. Костова. Анализ на резултати от ориентировъчна анкета за онкоболни пациенти при включването им в програма за постоперативна реинтеграция, Сборник по Клинична и консултативна психология, ISBN 978-954-449-598-5, С., 2012, с. 275-282

46. Цветкова, С., Д. Кермова. Акценти в психологично-консултативната работа с постоперативни онкоболни пациенти, 11^{та} Международна конференция „Приложната психология в България: възможности и перспективи 2012”, УИ ВСУ, сборник материали, ISSN 1314-0507, 2012, с. с. 536-546

47. Милева, С. Цветкова, С., М. Карчева. Мотивация на човешките ресурси - проучване в медицинските специалности психиатрия, неврология и обща медицина в регион Централна Северна България. *Българско списание по психология*, С., ISSN 0861-7813 (print) 3-4, 2011, с. 479-485

МОТИВАЦИЯ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ - ПРОУЧВАНЕ В МЕДИЦИНСКИТЕ СПЕЦИАЛНОСТИ ПСИХИАТРИЯ, НЕВРОЛОГИЯ И ОБЩА МЕДИЦИНА В РЕГИОН ЦЕНТРАЛНА СЕВЕРНА БЪЛГАРИЯ

СИЛВИЯ МИЛЕВА
 Маг. „Обществено здраве и здравен мениджмънт“
 СИЛВИЯ ЦВЕТКОВА
 доц. д-р, МУ Плевен, Факултет „Обществено здраве“
 МИЛЕНА КАРЧЕВА
 гл. ас., д. м., МУ Плевен, Факултет „Обществено здраве“

Резюме: Генерирането на успех е детерминирано от група фактори, значими за човека, постигнати в резултат на определени цели, средства и стратегии, най-често продукт от жизнения и професионален опит. Мотивационната сфера е все по-привлекателна ареа за проучване и анализирание, особено в системата на образованието, икономиката, социалния живот, и за съжаление – изключително слабо изследвана в сферата на здравеопазването у нас. Цел на изследването е да се проучи мотивацията за постижение при лекарите от специалностите: психиатрия, неврология и обща медицина в регион Централна Северна България. В анкетно проучване са включени 75 лекари. Използвани методи са: структурирана анкета и въпросник за оценка на потребността от постижение. За обработка на данните са приложени MSExcel и StatGraphics. Анализите позволяват извеждане на основни изводи и препоръки за практиката. Проучването доказва, че мотивирането на служителите в здравеопазватна ни система се оказва една от последно позиционираните задачи на здравните мениджъри.

Abstract: The generation of success is determined by a group of factors relevant to humans, resulting from certain goals, means and strategies, most often a product of the life and professional experience. Motivational sphere is becoming more attractive areas for study and analysis, especially in the education system, economy, social life, and unfortunately – very little research in health care in our country. Aim of the study was to examine the motivation of doctors in specialties: psychiatry, neurology and general medicine in Central North Bulgaria. Hypothesis involves the assumption that working conditions related to current issues in health system responded to negative motivation for working with physicians in selected specialties. In the survey included 75 doctors. Methods are structured questionnaire survey and needs assessment of achievement. MSExcel and StatGraphics were used to process the data. The analysis allows the removal of key conclusions and recommendations for practice. The study generally confirmed the hypothesis formed and showed that the motivation of employees in our health care system appears to be one of the last positioned managers of health problems.

CASE STUDY – РАЗСТРОЙСТВО НА РАЗВИТИЕТО ОТ АУТИСТИЧНИЯ СПЕКТЪР

Доц. Д-р С. Цветкова
 МУ Плевен, Факултет „Обществено здраве“

CASE STUDY - UPSET OF THE DEVELOPMENT FROM THE AUTISTIC SPECTRUM

Ass. Prof. S. Tevetkova
 Pleven Medical University, Faculty of Public Health

Резюме: Аутизмът е комплексно и озадачаващо разстройство, което привлича вниманието на все повече специалисти от различни научни области. В България има цялостно и системно изследване на аутизма. Нови изследвания показват значително нарастване на случаите с аутизм в международни мащаб. Тези стойности са почти 10 пъти по-високи в сравнение с изследвания от 80-те и 90-те години.

Ключови думи: аутизм, диагностични критерии, case study

Summary: Autism is a complex and puzzling disorder that attracts the attention of more and more professionals from different scientific fields. In Bulgaria there is a comprehensive and systematic study of autism. New research shows a significant increase in autism cases internationally. These values are almost 10 times higher compared to studies from the 80's and 90's.

Keywords: autism, diagnostic criteria, case study

48. Цветкова, С. Case study – Разстройство на развитието от аутистичния спектър, ФА, ИК НВУ "Васил Левски", ISBN 978-954-713-102-6 (т.2), 2011, с. 140-147

ПРОУЧВАНЕ НА ОБЩЕСТВЕНИТЕ НАГЛАСИ КЪМ ПРОБЛЕМИТЕ НА ДЕЦАТА С УВРЕЖДЕНИЯ

Доц. Д-р С. Цветкова
 МУ Плевен, Факултет
 „Обществено здраве“

Хр. Василева
 МЕДИЦИНСКИ КОЛЕЖ –
 ПЛЕВЕН III КУРС

STUDY OF PUBLIC ATTITUDES TO THE PROBLEMS OF CHILDREN WITH DISABILITIES

Ass. Prof. S. Tevetkova
 Pleven Medical University,
 Faculty of Public Health

Hr. Vassileva
 Medical College - Pleven

Резюме: Темата е особено актуална, тъй като фокусира редица сериозни проблеми както в нормативната база, така и в нагласите на обществото към децата с увреждания (в частност – деца) с умствено развитие. Новата концепция привлича вниманието към хората с увреждания от обект на грижи и отговорност към личности, със собствен уникален потенциал и способности за принос към развитието на обществото.

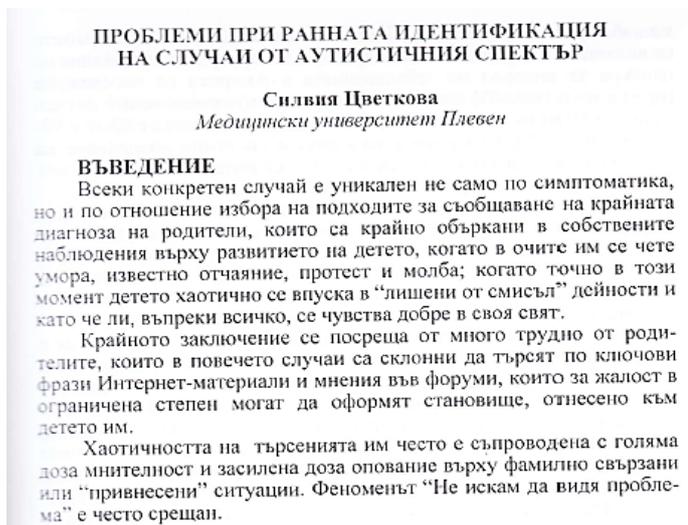
Ключови думи: деца с увреждания, нормативна база, обществени нагласи

Summary: The theme is particularly topical as focused as a series of major changes in legislation and in the attitudes of society towards the problems of people (in particular - children) harmed by development. Rethinking shifting attention to persons with disabilities from the subject of charity care to individuals with their own unique potential and capabilities and their contributions to society.

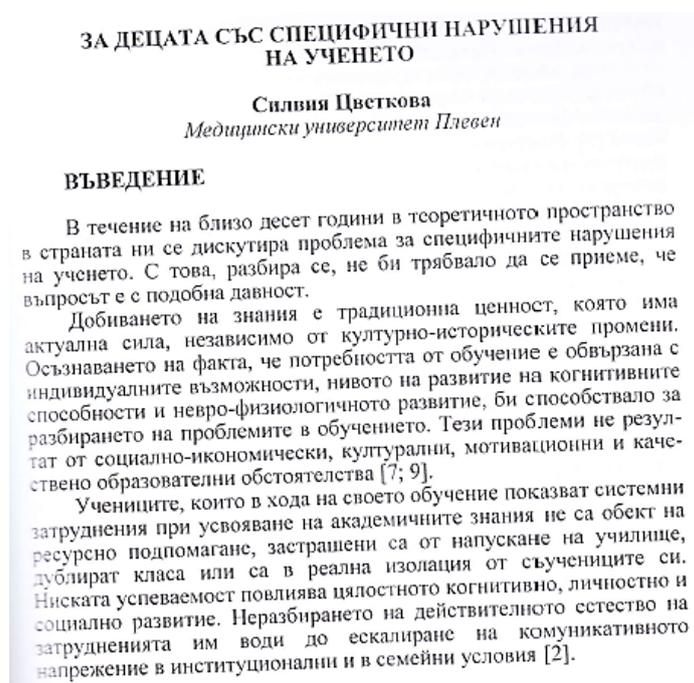
Keywords: children with disabilities, legislation, public attitudes

49. Василева, Хр., Цветкова, С. Проучване на обществените нагласи към проблемите на децата с увреждания, ФА, ИК НВУ "Васил Левски", ISBN 978-954-713-102-6 (т.2), 2011, с. 131-139

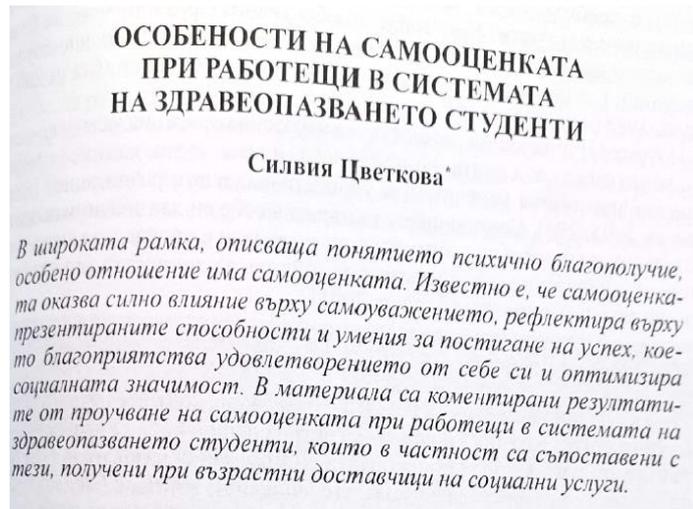
50. Цветкова, С. Проблеми при ранната идентификация на случаи от аутистичния спектър, Международна научна конференция „Приложната психология в България: възможности и перспективи 2010”, УИ ВСУ, ISSN 1314-0507, 2011, с. 140-146

51. Цветкова, С. За децата със специфични нарушения на ученето, Международна научна конференция “Приложната психология в България: възможности и перспективи 2010”, УИ ВСУ, ISSN 1314-0507, 2011, с. 473-483

52. Цветкова. С., Особенности на самооценката при работещи в здравеопазването студенти, *Психологически изследвания*. Институт за изследване на населението и човека при БАН, Департамент Психология. 2010, С., кн. 2, с. 149-156, ISSN 1311-4700 (print), ceeol.com

53. Цветкова. С., А. Велкова. Специфики на психичното функциониране при лица, заети в сферата на социалното подпомагане, сборник „Приложна психология и социална практика”, УИ ВСУ, ISSN 1314-0507, В., 2010, с. 547-556

СПЕЦИФИКИ В ПСИХИЧНОТО ФУНКЦИОНИРАНЕ ПРИ ЛИЦА, ЗАЕТИ В СФЕРАТА НА СОЦИАЛНОТО ПОДПОМАГАНЕ

Доц. Силвия Цветкова, д.пс., доц. д-р Анжелика Велкова, дм
Медицински университет – Плевен
Факултет "Обществено здраве"

Въведение

Социалните услуги очертават специфичен кръг от разнообразни и сложни по характер дейности, които имат за цел да подобрят качеството на живота, да утвърдят личното достойнство и равнопоставеност, да съдействат за разгръщане на силните страни на човешката личност и тушират силата на негативните фактори при лица, които в една или друга степен живеят в условия на депривация, произтичаща от възрастни, социално-икономически или болестни ограничения.

Доставчиците на социални услуги са хора, от една страна, длъжни да покриват значителна част от изискванията за такъв род дейности, от друга – са носители на уникални индивидуални характеристики, които повлияват обективността при изпълнението на задълженията и се променят в хода на активна интеракция с обгрижваните.

54. Цветкова. С. Проучване локализацията на контрола при студенти, сборник „Приложна психология и социална практика”, УИ ВСУ, ISSN 1314-0507, 2010, с. 557-563

ПРОУЧВАНЕ ЛОКАЛИЗАЦИЯТА НА КОНТРОЛА ПРИ СТУДЕНТИ

Доц. Силвия Борисова Цветкова, д.пс.
Медицински университет – Плевен
Факултет "Обществено здраве"

Въведение

Локализацията на контрола има пряко отношение към индивидуалната интерпретация на събитията в житейски и професионален план. За подготвящите се и вече работещи в системата на здравеопазването студенти от значение е установяването на локус контрола, тъй като той има пряко отношение към атрибутиране на причините за поведенческата динамика, особено в екстремални ситуации.

Преживяването на успех или неуспех (на ежедневно равнище, в професионалната дейност и в обучението) свързва механизмите на локус контрола, типологичните характеристики на личността и социалната зрялост (Стаменкова, 2005). Формирането на типа локус контрол зависи от адекватността между поведенческата промяна и резултата, честотата на повторение на ситуационните схеми в дългосрочен план и шансовете за постигане на определен резултат при вариативност на ситуациите (Десев, 2008).

55. Цветкова. С., П. Христова. Мотивацията за успех като диспозиция на личността при студенти и лица, работещи в сферата на социалните услуги, Юбилейна научна конференция с международно участие „Здравеопазването през 21 век – реалности и перспективи”, ФОЗ, МУ, ИЦ МУ-Плевен, ISBN 978-954-756-099-4, 2010, Пл., т. 2, с. 596-600

МОТИВАЦИЯТА ЗА УСПЕХ КАТО ДИСПОЗИЦИЯ НА ЛИЧНОСТТА ПРИ СТУДЕНТИ И РАБОТЕЩИ В СФЕРАТА НА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ

С. Цветкова, П. Христова

Катедра „Социална и превантивна медицина, педагогика и психология”, Факултет „Обществено здраве”, Медицински университет - Плевен, България

Ключови думи: мотивация за успех, диспозиция на личността, детерминирани целеви състояния

Въведение. Понятието „мотив” включва такива понятия като потребност, влечение, склонност, стремеж и пр. [1, 2, 3]. При различните нюанси на значението, термините насочват към динамичния момент в насочените действия на определени целеви състояния, които независимо от тяхната специфика

56. Цветкова. С., В. Матанова, Съвременни тенденции в рехабилитацията на лицата с увреждания, Юбилейна научна конференция с международно участие „Здравеопазването през 21 век – реалности и перспективи”, ФОЗ, МУ, ИЦ МУ-Плевен, ISBN 978-954-756-099-4, 2010, Пл., т. 2, с. 657-661

СЪВРЕМЕННИ ТЕНДЕНЦИИ В РЕХАБИЛИТАЦИЯТА НА ЛИЦАТА С УВРЕЖДАНИЯ

С. Цветкова¹, В. Матанова²

¹ Катедра „Социална и превантивна медицина, педагогика и психология”, Факултет „Обществено здраве”, Медицински университет - Плевен

² Катедра „Психология”, Философски факултет, СУ „Св. Кл. Охридски”

Ключови думи: категории лица с увреждания, социален модел, екстен и интегративен подход, комплексна рехабилитация и терапия

Въведение. Последните години сме свидетели на много големи промени и нови тенденции в отношението, третирането и обгрижването на хората с увреждания. Нормативните документи у нас следват световните тенденции, но за съжаление практиката в значителна степен изостава от тези тенденции. Миналото у нас в една или друга степен сгребига различните.

Нормативната база у нас диференцира следните категории *лица с увреждания*: със сензорни увреждания (с увреден слух, с нарушено зрение); с умствена изостаналост; с комуникативни нарушения – афазия, първично езиково нарушение, дизартрия, ринолалия, дистемпория и др.; с хронични заболявания; с физически увреждания [1, 2].

57. Цветкова. С., С. Шопова, Е. Кирицова. Проблеми при ефективното полагане на грижи в семейна среда, Юбилейна научна конференция с международно участие „Здравеопазването през 21 век – реалности и перспективи”, ФОЗ, МУ, ИЦ МУ-Плевен, ISBN 978-954-756-099-4, 2010, Пл., т. 2, т. 2, с. 665-669

ПРОБЛЕМИ ПРИ ЕФЕКТИВНОТО ПОЛАГАНЕ НА ГРИЖИ В СЕМЕЙНА СРЕДА

С. Цветкова¹, С. Шопова², Е. Иванова-Кирицова³

¹ Катедра „Социална и превантивна медицина, медицинска статистика, педагогика и психология”, Факултет „Обществено здраве”, Медицински университет - Плевен

² Университетска специализирана болница за активно лечение по Неврология и Психиатрия „Св. Наум” София

³ Сдружение „Развитие на личността и човешките общности” - Плевен

Ключови думи: социални услуги, възрастни, лица с увреждания, личностен потенциал, ефективност на грижите

Въведение. В страната ни с активни темпове се развива мрежата от социални услуги и подпомагане. Социалните услуги очертават специфичен тип от разнообразни и сложни по характер дейности, които имат за цел да подобрят качеството на живота, да утвърдят личното достойнство и равнопоставеност, да съдействат за разгръщане на силните страни на човешката личност и тушират негативните фактори при лица, които в една или друга степен живеят в условия на депривация, произтичаща от възрастови, социално-икономически или болестни ограничения.

Политическата и правна рамка за развитие на социалните услуги включва: Закон за социалното подпомагане; Правилник за неговото приложение; Национална стратегическа референтна рамка, която определя основните цели на политиката и приоритетите за развитие в областта на социалните услуги включване през програмния период 2007-2013 г.

58. Цветкова, С. Етични и деонтологични проблеми на лицата с увреждания. *Клинична и консултативна психология*, Клинична и консултативна психология /Българска асоциация по клинична и консултативна психология. Варна: Стено, 2009, ISSN 1314-0280 (print), №2, 2009, с. 50-55

**ЕТИЧНИ И ДЕОНТОЛОГИЧНИ ПРОБЛЕМИ НА ЛИЦАТА С
УВРЕЖДАНИЯ**

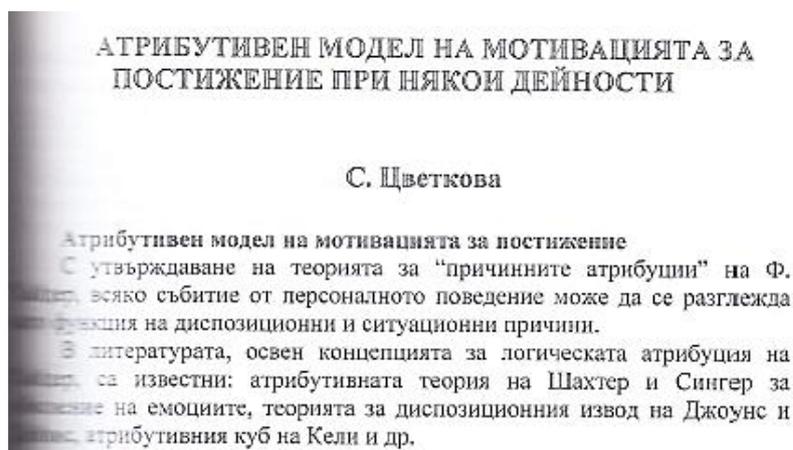
Доц. д-р Силвия Цветкова
Медицински университет - Плевен

ETHICAL AND DEONTOLOGICAL PROBLEMS OF INDIVIDUALS WITH DISABILITIES

Assoc. prof. Silvia Tzvetkova, PhD
Medical University – Pleven, Faculty of Public Health
Head of Section „Pedagogy and psychology”

Ethics is becoming actively involved in all aspects of public life, an important part of which is the care and assistance for individuals with disabilities. Shared moral responsibility, professional duty and health care of high quality, as well as adequate upbringing and education of children with disabilities will guarantee equal opportunities and improve their quality of life. The development of Ethical code for professionals, working with children and youths with disabilities is an important step that will guarantee the rights and responsibilities of every party, which is directly or indirectly involved in the prophylactics, treatment, upbringing, education, professional and personal fulfillment of individuals with disabilities.

59. Цветкова, С., Атрибутивен модел на Мотивацията за постижение при някои дейности, Юбилейна научна сесия, НВУ, Факултет Авиационен, ИК НВУ, ISBN 978-954-713-096-8 , 2009 г., с. 177-183

60. Цветкова, С. SWOT – анализ на мотивацията за постижение при студенти, ВСУ, Научна конференция “Приложната психология в България: възможности и перспективи`2009”, ISSN 1314-0507, В., 2009, с. 302-314

**SWOT-АНАЛИЗ НА МОТИВАЦИЯТА ЗА ПОСТИЖЕНИЕ
ПРИ СТУДЕНТИ**

Силвия Цветкова

Мотивацията за постижение е двигателят, който насочва личността към избор на средства, стратегии и подходи за задоволяване на метапотребностите и продуцира удовлетвореност от вложените усилия. Пълноценната реализация на получените успехи се свързва с полезността на достигнатия резултат – реализация и самодоказване, не само в интроспективен, но и в социалнозначим план. Удовлетвореността от усилия се разглежда като детерминанта на доминиращата дейност.

61. Цветкова, С. Социално-психологически проблеми на деца със специфични нарушения на ученето в контекста на екологичния модел, Научна конференция "Приложната психология в България: възможности и перспективи '2009", ИЦ ВСУ, В., ISSN 1314-0507, 2009, с. 294-302

СОЦИАЛНОПСИХОЛОГИЧЕСКИ ПРОБЛЕМИ НА ДЕЦА
СЪС СПЕЦИФИЧНИ НАРУШЕНИЯ НА УЧЕНОТО В
КОНТЕКСТА НА ЕКОЛОГИЧНИЯ МОДЕЛ

Силвия Цветкова

Категорията "деца със специфични нарушения на ученето"

Решаването на проблемите, свързани с учениците, които имат устойчиви затруднения в учебния процес от начална училищна възраст, по безспорен начин отразява актуалната образователна и социалновъзпитателна политика за работа с децата "изключения" у нас. В МКБ-Х ревизия категорията "неуспяващи" ученици е представена чрез нозологичната единица F81 "специфични разстройства на развитието на училищните умения", която включва специфични разстройства на четенето, правописа и смесено разстройство на училищните умения. Нозологичната единица обхваща групи разстройства, проявяващи се със специфични и значими нарушения в процеса на овладяването на училищните умения, които "не са резултат от други разстройства (умствено изоставане, груби неврологични дефицити, сензорни нарушения, емоционални разстройства)". Разглежданите разстройства се дължат на абнормности в когнитивното развитие и са резултат от биологични дисфункции в съчетание с небιологични фактори, при което децата със специфични нарушения на ученето отчитат долна граница на нормалния континуум.

62. Цветкова, С., Мотивацията за постижение при студенти в контекста на теорията за поведенческия избор, НВУ, Факултет "Авиационен", Пл., сборник, ISBN 978-954-713-092-0, 2008, с. 497-503

МОТИВАЦИЯТА ЗА ПОСТИЖЕНИЕ ПРИ СТУДЕНТИ В
КОНТЕКСТА НА ТЕОРИЯТА ЗА ПОВЕДЕНЧЕСКИЯ ИЗБОР

С. Б. Цветкова

Според А. Маслоу [6] "мотивацията е непрекъсната и изменчива" и се установява като универсална характеристика, съпровождаща всяко състояние на човека. Външната проява на всеки мотив „практически винаги зависи от общото ниво на удовлетвореността или неудовлетвореността на потребностите". N. Bischof [9] представя мотивацията като единна комплексна система от действия и резултативно може да се разбере само при нейното функциониране.

63. Цветкова, С., П. Христова, Влияние на ендогенни фактори върху мотивацията за постижение при работещи студенти, *Българско списание по психология*, ISSN 0861-7813, 2008, бр.1-4, С., с. 353-358 Online: <http://psychology-bg.org/> -архив на списанието

ВЛИЯНИЕ НА ЕНДОГЕННИ ФАКТОРИ
ВЪРХУ МОТИВАЦИЯТА ЗА ПОСТИЖЕНИЕ
ПРИ РАБОТЕЩИ СТУДЕНТИ

СИЛВИЯ БОРИСОВА ЦВЕТКОВА*, ПЕТКАНА АНГЕЛОВА ХРИСТОВА**

*доцент, д-р; ** доцент, д-р, МУ – Плевен, ФОЗ, Катедра „Социална и превантивна медицина, медицинска статистика, педагогика и психология"

Материалът е посветен на проучване влиянието на ендогенни фактори върху мотивационните нагласи за постижение сред работещи в системата на здравеопазването студенти. Направеното проучване е сред извадка от 60 студента от общо 100 обучаващи се в бакалавърска и магистърска степен. Анализът на откритите явления и направените изводи ще послужат в пряката работа за оптимизиране отношението към процеса на обучение във висшето училище при студенти и преподаватели.

The paper is dedicated to survey of the influence of internal factors on motivation attitude for achievements of students working in the healthcare system. A sample of 60 students was surveyed from all of 100 students studying in the bachelor and master degree. The analysis of the found phenomena and the conclusions made will serve directly to the efforts for optimization of the attitude towards the educational process in the higher school both of students and teachers.

64. Цветкова, С., Открити корелационни зависимости в мотивационната сфера при студенти, VII Национален конгрес по психология, *Българско списание по психология*, ISSN 0861–7813, 2008, бр.1-4, С., с. 345-352 Online: <http://psychology-bg.org/> -архив на списанието

АНАЛИЗ НА ОТКРИТИ КОРЕЛАЦИОННИ
ЗАВИСИМОСТИ ПРИ ПРОУЧВАНЕ
НА МОТИВАЦИОННАТА СФЕРА У СТУДЕНТИ

СИЛВИЯ БОРИСОВА ЦВЕТКОВА

доцент, д-р, МУ – Плевен, ФОЗ, Катедра „Социална и превантивна медицина,
педагогика и психология“, 064/ 884 171, stcvet@abv.bg

Проблемът за мотивацията има актуално звучене в различни сфери на познанието и обществената дейност. Акценти в проучването са мотивацията за постижения, самооценката и locus контроля в контекста на мотивационната система на личността. Обект на изследване са общо 100 лица, обучаващи се в Медицински университет – Плевен, разпределени съобразно образователната степен, възраст, месторабота, професионална квалификация и семеен статус. За нуждите на проучването са използвани три въпросника – за самооценка, за потребността от постижения и за установяване locus контроля. В материала са коментирани резултатите и откритите факти с използваните статистически методи. Получените данни успешно могат да бъдат използвани в търсенето на подходи за въздействие, повишаващи мотивационните нагласи на студентите в процеса на тяхното обучение.

The issue of motivation is a question of present interest for different educational spheres and community activities. This survey focuses on motivation for achievements, self-assessment and locus control in the context of the person's motivation system. Object of the survey are 100 students from the Medical University of Plevan, distributed by educational degree, age, place of work, professional qualification and family status. Three questionnaires are used in the survey for finding out: the self-assessment, the need for achievements and the locus control. The results from the applied statistical methods are discussed in the paper. The data received can successfully be used in the search of methods of influence that enhance the students' motivation attitude in the process of their education.

65. Цветкова, С., Някои методи на въздействие в контекста на убеждаващата комуникация, Факултет “Авиационен”, НВУ “В. Левски”, ISSN 978-954-713-091-3, Сборник, 2007, с. 414-417

НАКОИ МЕТОДИ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ В КОНТЕКСТА НА
УБЕЖДАВАЩАТА КОМУНИКАЦИЯ

С. Б. Цветкова

Убедителността зависи в голяма степен от отчитането на прийоми за видове нагласи за въздействие (човек е податлив и очаква да му се въздейства, изпитва интерес, потребност, мисленето, спецификата на предметите и практически използваните езикови средства).

Убеждаването е метод на въздействие върху съзнанието на хората „добряване“ към индивидуалното възприятие (повлияно от субективната критичност - резултат от приобщения опит). При прилагане метода „убеждение“ е фокусирана интелектуално-познавателната сфера. Така, използвайки (позовавайки се на) достатъчно правдиви, ясни и логически аргументи, човек може да се „сдобие“ е вътрешното съгласие на околните за направените съждения или изводи, а след това на основа на изграден контакт и въздействие, да „укрепи“ новите нагласи (или трансформира старите), като се стреми към поставените цели.

66. Цветкова, С., Психолого-педагогически аспекти на дефицитите в ученето, Юбилейна научна сесия, ФФ, НВУ „В. Левски“, сборник, ISBN 978-954-713-080-7, Пл., 2006, т. 2, с. 445-452

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИ АСПЕКТИ НА ДЕФИЦИТИТЕ В
УЧЕНОТО

Силвия Борисова Цветкова

Ученето като процес

За да мотивираме разглеждането на проблема в по-широк възрастов диапазон (предучилищна и начална училищна възраст) ще анализираме накратко процеса учене. Освен това основание ще добавим и динамичните промени в образователната политика, успоредно с нарастващите нужди и обществените интереси в тази насока.

Според Г. Клаус и кол. [4] ученето представлява “клас информационно-преработващи процеси, посредством които организмите придобиват индивидуален опит, който използват след това в поведението си и чрез него те успешно се справят с измененията на средата и обстоятелствата”. Процесът се изразява в изграждане и коригиране на индивидуалното съдържание на паметта, съзнателно изграждане на нови поведенчески навици и личностни свойства, активно взаимодействие и въздействие с околната среда чрез прякото участие на когнитивните процеси. Ученето като сложен процес обединява сензорната, перцептивната и съзнателна дейност.

67. Цветкова, С., Фактори на влияние при специфични нарушения на ученето, Юбилейна научна сесия, ФФ, НВУ „В. Левски”, сборник, ISBN 978-954-713-080-7, Пл., 2006, т. 2, с. 453-460

68. Цветкова, С., Д. Грънчаров, М. Милиони, Връзки между нивото на преработка на информацията и диагностичните критерии по DSM-IV на синдрома Дефицит на вниманието, хиперактивно разстройство, Юбилейна научна сесия, ФФ, НВУ „В. Левски”, сборник, ISBN 978-954-713-080-7, Пл., 2006, т. 2, с. 461-468

69. Маринов, Е., С. Цветкова, Мястото и ролята на сензоримоторната рехабилитация в специалната педагогика, Годишник на СУ “Св. Кл. Охридски”, ФНПП, С., УИ-СУ, 2007, т. 98, Студия, с. 153-169. ISSN 0861-8216 (print) (COBISS)

ФАКТОРИ НА ВЛИЯНИЕ ПРИ СПЕЦИФИЧНИ НАРУШЕНИЯ НА УЧЕНОТО

Силвия Борисова Цветкова

Въведение

Категорията ученици с проблемно учене, независимо от давността на “присъствието” и в образователния процес, е все още неконцептуализирана. Актуалността на въпроса произтича от съвременните тенденции в сферата на образованието. От една страна засиления интерес допустимо се свързва с повишената “чувствителност” към различията в развитието на обучаващите се, от друга – с активно налагащите се образователни изисквания за интегрирано обучение.

Проследявайки публикуваните материали в последните десет години у нас, можем да заключим, че не се откриват обобщени данни за факторите, провокиращи нарушенията в ученето.

ВРЪЗКИ МЕЖДУ НИВОТО НА ПЕРЕРАБОТКА НА ИНФОРМАЦИЯТА И ДИАГНОСТИЧНИТЕ КРИТЕРИИ ПО DSM IV НА СИНДРОМА ДЕФИЦИТ НА ВНИМАНИЕТО/ХИПЕРАКТИВНО РАЗСТРОЙСТВО

Силвия Борисова Цветкова
Димитър Боянов Грънчаров
Мария Захариев Милиони

Въведение

Хиперактивният синдром с дефицит на вниманието години наред занимава учените. Все повече автори разглеждат хиперактивността като комплекс от симптоми, сред които водещи са изразеното двигателно безпокойство, невъзможност за съсредоточаване, импулсивност и емоционална лабилност. Комплексността на проблематиката обуславя наличието на много и различни термини и теории, обозначаващи този род проблеми в развитието.

Етиология

ГОДИШНИК НА СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ”
ФАКУЛТЕТ ПО НАЧАЛНА И ПРЕДУЧИЛИЩНА ПЕДАГОГИКА
Том 98

ANNUAIRE DE L'UNIVERSITE DE SOFIA "St. KLIMENT OHRIDSKI"
FACULTE DE FORMATION D'EDUCATEURS ET D'INSTITUTEURS
Tome 98

МЯСТОТО И РОЛЯТА НА СЕНЗОРИМОТОРНАТА РЕХАБИЛИТАЦИЯ В СПЕЦИАЛНАТА ПЕДАГОГИКА

ЕМИЛ МАРИНОВ
СИЛВИЯ ЦВЕТКОВА

Катедра „Специална педагогика”

Емил Маринов, Силвия Цветкова. МЕСТО И РОЛЪ СЕНЗОРИМОТОРНОЙ РЕХАБИЛИТАЦИИ В СПЕЦИАЛЬНОЙ ПЕДАГОГИКЕ

В этой студии были проанализированы сенсорные и двигательные смущения в различных группах детей со специальными педагогическими потребностями. Особое место отведено связи между моторикой и речью, моторикой и умственной исполнительностью, моторики и специфическими нарушениями в учёбе. Обсуждены возможности сенсоримоторной реабилитации как метода и средства для коррекции и компенсации этих нарушений. Актуальность проблемы обусловливается последними требованиями для ранней и своевременной терапии. Последняя была сделана для подъёма индивидуальных потенциальных возможностей и качества жизни детей с нарушениями в своём развитии.

Emil Marinov, Silvia Tzetkova. THE PLACE AND THE ROLE OF SENSORY MOTOR REHABILITATION IN SPECIAL PEDAGOGY

A sensory and motor disturbance in different groups of children with special pedagogic needs has been analyzed in this study. A special site of connection between motoric and speech, motoric and mental deficiency, motoric and specific learning disabilities has been destined. The possibilities of sensory motor rehabilitation as a method and instrument for correction and compensation of these disabilities have been discussed. The actuality of this problem has been related to recent requirements for early and timely therapy. The last one has been directed to raising of individual potential possibilities and the quality of the life of children with disturbance development.

6. Учебници

1. Цветкова, С., **Андрогогика – обучение на възрастни**, Максидизайн Про, ISBN 978-619-91210-0-9, Пл., 2018 (164 с.) – преработено и допълнено издание **COBISS**

НБКМ: Сигнатура: 763272

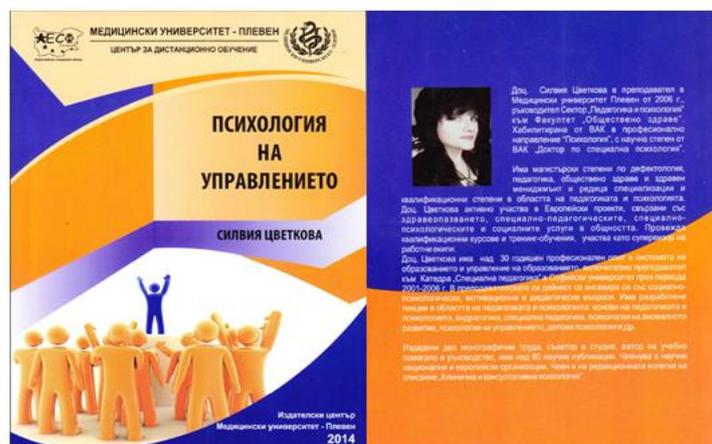
Андрогогиката е наука, която има изключително широко приложение във всички сфери на обществения живот. Детерминирана от теорията и практиката на конвенционалната педагогика, андрогогиката оформя свой предмет, специфичен обект, нови функции и роли на преподавателя, изисквания относно организацията, формите и провеждането на всяка методична единица. Тя представлява значима приложна част от педагогическото познание, в която се търси обяснение как традиционните класически и съвременни методи и дидактически технологии да бъдат прилагани при обучението на възрастни.

Теоретичната закономерност по отношение склонността на възрастния да се включва в нови и разнообразни форми на обучение - участвали и вече преживял минали обучения човек, е повече склонен да се асоциира със сформирани се групи, чийто основна дейност е ученето, се потвърждава от дългогодишните наблюдения на автора.

Андрогогическият подход е в основата на европейската идея за „учещо се общество“.

Второто преработено и допълнено издание „Андрогогика – обучение на възрастни“ съдържа раздел за самоподготовка, в който са включени въпроси и казуси. Учебникът е предназначен не само за студенти, но и за обучители и треньори, които реализират обучение, квалификация, преквалификация и водят обучителни тренинги.

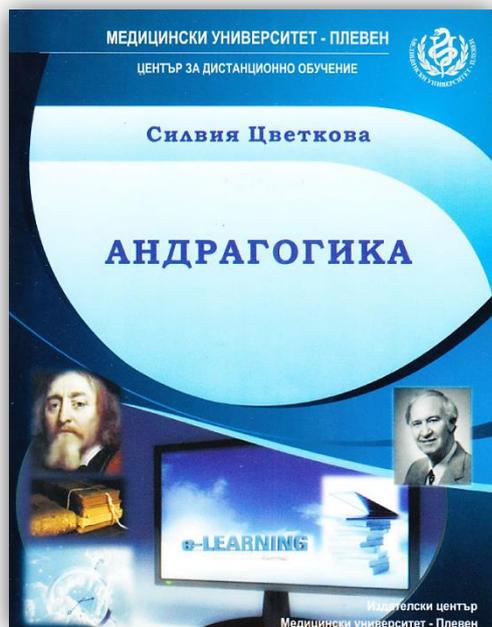
2. Цветкова, С., **Психология на управлението**, ИЦ-МУ, ISBN 978-954-756-144-1, Пл., 2014, (247 с.) **COBISS**
НБКМ: Сигнатура: 733252

От признаването на епохалната „Школа на човешките взаимоотношения“ в мениджмънта, започва процеса на психологизация на управлението. На първо място се поставя знанието за психологията за нуждите на управлението на хора. Познанията по психологията се явяват необходими, за да се минимизират нежеланите ефекти от управлението. Фокусът е поставен върху личността на хората, обхванати в организационна, нормативна, правна, йерархически представена, трудово-професионална взаимовръзка.

За студенти магистри специалност „Обществено здраве и здравен мениджмънт“ „Психология на управлението“ е задължителна по учебен план (подобно при студенти магистри специалност „Управление на здравните грижи“). Дисциплината съдържа два основни раздела. Първият обхваща основни теми от общата психология, върху които се надграждат темите от втората част – психология на управлението. Психология на управлението се явява научно направление в големото семейство на психологическите науки. Бъвеждащите теми: научни основи на психологията, методология, психологически аспекти на социалните групи, психологически аспекти на общуването, теорини и подходи за изучаване на личността имат за цел да осигурят фундаментални знания на студентите-магистри по общественото здраве и здравен мениджмънт по конкретни направления от основите на психологията.

Вторият, по-голям раздел е посветен на психологията на управлението. Основава се на базисните познания от първи раздел, като ги специализира, доразвива и обогатява.

**3. Цветкова, С., Андрогогика, ИЦ-МУ, ISBN 978-954-756-131-1, Пл., 2013 (163 с.)
COBISS**

Управленските кадри изпълняват директно и косвено педагогически функции, свързани с дейности, в които ученето е неизменна част. Към чисто управленските има функции се добавят функции, произтичащи от концепцията за продължителното медицинско образование и поддържаща квалификация на своите служители и в това си качество имат ангажимент да организират и провеждат различни учебни форуми, колегиуми, семинари, курсове и др.

Управленските кадри по здравни грижи изпълняват и педагогически функции. Те отговарят за "продължителното медицинско образование" на своите кадри /медицински специалисти/ и в това си качество имат ангажимент да организират и провеждат различни учебни форуми като колегиуми, семинари, курсове и др.

Учебникът е предназначен за магистри в специалност "Управление на здравните грижи" (1 годишно обучение) и магистри Управление на здравните грижи" (1.5 годишно обучение – по Учебен план за обучаеми, бакалавър с различно професионално направление) .

**4. Цветкова, Увод в психологията, ИЦ-МУ, ISBN 978-954-756-139-7, Пл., 2013 (163 с.)
COBISS НБКМ: Сигнатура: 724189**

Психологическите знания се явяват необходими не само студентите да бъдат подготвени за интерперсоналните контакти, в които неизбежно навлизат в бъдещата си професионална практика, но придобивайки тези знания, те очаквано биха се обърнали към себе си, към осмисляне на собствените преживявания, състояния и поведенчески реакции. Учебникът систематизира знания, които биха били полезни при самоподготовката на обучаващите се. Завършвайки своята подготовка, те трябва да имат компетентците да взаимодействат с хора - пациенти, ръководители, администрация, представители на различни социални общности.

Професионалната подготовка по придобиваните специалности от кръга на помагаште професии се обогатява през призмата на базисни психологични понятия и познания при разглеждане на явленията, свързани със съобщаване на диагноза, клинично лечение, клинично наблюдение, контакт с пациентите и близките им, оказване на подкрепа.

5. Цветкова, С., **Обща педагогика-избрани теми, част I**, Учебник, ИЦ МУ- Плевен, ISBN 978-954-756-107-6, 2011, (101 с.) **COBISS**
НБКМ: Сигнатура: П 77484

Учебникът е предназначен за студенти бакалаври специалност „Управление на здравните грижи“ и за студенти магистри с бакалавърска степен в различно професионално направление (по т.3 от Учебния план на специалност „Управление на здравните грижи“).

Съдържа теми, които представят мястото и значението на педагогиката в системата от науки; представени са класическите дялове на педагогиката – възпитание, обучение и образование; разглеждани са принципите, методите и закономерностите във всеки дял; посочени са разликите между класно-урочната и аудиторно-потоchnата система; разглеждани са основните и допълнителните форми в двете системи; анализирани са съвременните характеристики на преподавателя. В края на учебника са включени пет варианта на въпроси и задачи за самоподготовка.